

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra Sociologie

Diplomová práce

2024

Bc. Martina Martinková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra Sociologie

Cesty mladých lidí k politické participaci

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Martina Martinková

Studijní program: Sociologie

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29.4. 2024

Martina Martinková

Bibliografický záznam

MARTINKOVÁ, Martina. *Cesty mladých lidí k politické participaci*. Praha, 2024. 84 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra sociologie. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D.

Rozsah práce: 148 871 znaků s mezerami bez abstraktu a příloh

Abstrakt

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit, jakými cestami se mladí lidé dostávají k politické participaci, jakých politických aktivit se respondenti zúčastnili, jak vnímají vliv influencerů na politickou participaci a jakým způsobem prožívají současné politické klima v České republice. V teoretické části se věnuji vymezení politické participace a jejím druhům, faktorům ovlivňujícím politickou participaci, poznatkům týkajícím se politické participace mladých lidí a dosavadním zjištěním z oblasti vlivu influencerů na politickou participaci. V praktické části se zabývám vlastním výzkumem. Výzkum využívá kvalitativní přístup, protože cílem práce je obohatit dosavadní poznatky o hlubší porozumění zkoumaného jevu. Metodou sběru dat jsou hloubkové polostrukturované rozhovory a deníková metoda. Do výzkumu se zapojilo celkem čtrnáct respondentů, kteří byli získáni prostřednictvím příležitostné metody výběru a metodou snow-ball. Jediné kritérium výběru byl věk respondentů, který se pohyboval v rozmezí 20-27 let kvůli nutné zkušenosti s politickou participací. Metodou analýzy dat byla tematická analýza a otevřené kódování. V rámci analýzy dat byla vytvořena typologie cest k politické participaci skládající se z cest prostřednictvím politické socializace, životních fází, občanské povinnosti a členství v občanské skupině. Analýza mapuje politické aktivity, které respondenti doposud vykonávali. Analýza demonstruje, jaký vnímaný vliv mají influenceři na politickou participaci respondentů. Na závěr analýza uvádí, jak respondenti prožívají současné politické klima.

Abstract

The main goal of this thesis is to discover what paths lead young people to political participation, what political activities the respondents took part in, how they perceive the influence of influencers on political participation and how they experience the current political climate in the Czech Republic. In the theoretical part, I focus on the definition of political participation and its types, factors influencing political participation, findings regarding the political participation of young people and existing knowledge regarding the influence of influencers on political participation. In the practical part, I conduct my own research. The research uses a qualitative approach, because the goal of this work is to enrich the existing knowledge with a deeper understanding of the phenomenon under investigation. The method of data collection is in-depth semi-structured interviews and the diary method. A total of fourteen respondents participated in the research, who were obtained through the convenience sampling method and the snow-ball method. The only selection criterion was the age of the respondents, which ranged from 20-27 years due to the necessary experience with political participation. The method of data analysis was thematic analysis and open coding. Within the data analysis, a typology of pathways to political participation was created consisting of pathways through political socialization, life stages, civic duty, and membership in a civic group. The analysis maps the political activities that respondents have engaged in. The analysis demonstrates the perceived influence of influencers on the political participation of respondents. Finally, the analysis concludes by presenting how respondents experience the current political climate.

Klíčová slova

volby, participace, politika, postoje, influenceři

Keywords

elections, participation, politics, attitudes, influencers

Title

Paths of young people to political participation

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem respondentům za účast ve výzkumu mé diplomové práce. Také bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce prof. PhDr. Ing. Ondřejovi Císaři Ph.D. za čas, který se mnou strávil nad mou diplomovou prací. Také bych chtěla poděkovat svým blízkým za podporu.

Obsah

Úvod	3
1. Teoretická část	5
1.1 Politická participace	5
1.1.2 Nástin vývoje politické participace v České republice	6
1.2. Formy politické participace	7
1.2.1 Volby	7
1.2.2 Nevolební formy politické participace	7
1.2.3 Protestní aktivity	10
1.3 Faktory ovlivňující politickou participaci	13
1.3.1 Politická socializace	13
1.3.2 Socioekonomické faktory	15
1.3.3 Motivace	17
1.3.4 Sociální kapitál a členství v občanských skupinách	18
1.4 Politická participace mladých lidí	20
1.4.1 Životní cyklus	21
1.4.2 Postoje k politice	22
1.4.3 Mladí a internetový aktivismus	23
1.5 Influencerství	24
1.5.1 Influencerství a vliv na politickou participaci	24
2. Praktická část	26
2.1 Metodologie	26
2.1.1 Výzkumné otázky a cíl výzkumu	27
2.1.2 Výběr respondentů	27
2.1.3 Metoda sběru dat	29
2.1.4 Pokyny ke psaní deníků, které byly předány respondentům	31
2.1.5 Etické otázky výzkumu	32
2.2 Analytická část	32
2.2.1 Metoda analýzy dat	32
2.2.2 Výsledky a interpretace	32
2.2.2.1 Cesty k politické participaci	32
2.2.2.2 Mapování politických aktivit respondentů	41
2.2.2.3 Vliv influencerství na politickou participaci	45
2.2.2.4 Prožívání současné politické situace	52
Diskuse	61

Závěr	63
Summary	66
Seznam použité literatury	68
Teze Diplomové práce	75
Seznam příloh	82
Příloha č. 1: Topic guide k vedení rozhovorů	83
Příloha č. 2: Politické aktivity respondentů	84

Úvod

Politická participace představuje různé aktivity občanů, které jsou konány za záměrem ovlivnit politiku (van Deth, 2016: 1). Politická participace v dnešní době představuje širokou škálu aktivit od tradiční účasti ve volbách po účast na demonstracích či politický konzumerismus (van Deth, 2016: 1). Volby představují nejvíce vykonávanou politickou aktivitu, která není příliš náročná na zdroje (Císař, 2023: 7). Mladá skupina voličů se vyznačuje tradičně nejmenší účastí ve volbách i v jiných nevolebních formách politické participace (Quintelier, 2007: 165). V posledních volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021 byla volební účast 65,4 % (ČSÚ, online). Právě v těchto volbách dle dostupné analýzy, došlo k nárůstu mladých voličů, kdy se poměr voličů této mladé věkové skupiny téměř vyrovnal s ostatními věkovými skupinami (Prokop et al., 2021: 7). Mladí lidé se mimo jiné v posledních letech začínají angažovat více v politice prostřednictvím nových nekonvenčních forem, jako je demonstrace či nošení politických předmětů (Quintelier, 2007: 176). Jelikož je žádoucí, aby se mladí lidé podíleli na politickém dění, je důležité zjistit, proč se jednotlivých forem politické participace účastní.

Cílem této diplomové práce je zjistit, jakými cestami se mladí lidé dostávají k politické participaci a jakých forem politické participace se doposud účastnili. Chci zjistit, zda mají na politickou participaci mladých lidí vliv influenceri. Jedná se o rozšiřující se fenomén i v prostředí České republiky. V zahraničí je fenomén influencerství velmi rozšířen a má vliv na různé oblasti lidského života. Dále chci porozumět tomu, jakým způsobem mladí lidé prožívají současnou politickou situaci, která je silně ovlivněna světovými událostmi, které měly v některých ohledech negativní vliv na blahobyt občanů. Touto prací bych chtěla přispět k dosavadnímu poznání z oblasti politické sociologie a studia politické participace. Řada výzkumů věnujících se politické participaci využívá analytické metody sběru dat. Z tohoto důvodu bych chtěla současné poznatky obohatit o kvalitativní data.

V první části této práce se věnuji teoretickým východiskům, která jsou podstatná pro pochopení celého kontextu vlivů na politickou participaci. Nejdříve se věnuji obecnému vymezení politické participace a jednotlivým formám. Dále se věnuji podstatným faktorům, které determinují politickou participaci. Konkrétně se jedná o politickou socializaci, socioekonomické faktory, motivace, koncept sociálního kapitálu a

členství v občanských skupinách dle R. Putmana. V další kapitole se věnuji dosavadním poznatkům z oblasti politické participace mladých lidí jako je koncept životního cyklu, postoje mladých lidí k politice a jejich vztah k internetovému aktivismu. V poslední kapitole teoretické části uvádím fenomén influencerství a jeho vliv na politickou participaci.

V druhé části diplomové práce se věnuji svému empirickému výzkumu, který se pokouší o zodpovězení následujících výzkumných otázek: Jaké cesty vedou respondenty k různým formám politické participace? Jakých forem politické participace se účastnili? Jaký vnímaný vliv mají influenceři na politickou participaci respondentů? Jakým způsobem respondenti prožívají současné politické klima v ČR? Představuji zvolená metodologická východiska pro výběr respondentů, sběr dat, analýzu dat a etické otázky výzkumu. V analytické části práce se věnuji analýze získaných dat a jejich interpretaci.

1. Teoretická část

1.1 Politická participace

Demokracii nelze nazývat tímto jménem, pokud nezahrnuje participaci svých občanů (van Deth, 2013: 9). Otázkou zůstává, jak velké zapojení občanů do demokratických rozhodovacích procesů vyžaduje pulsující demokracie (van Deth, 2013: 9). Občanské zapojení nelze považovat za samozřejmé, jelikož do značné míry závisí na zdrojích, motivacích a sociálních kontaktech jedince. Orientace a činnosti občanů posilující demokracii, které jsou naopak posilovány demokratickou zkušeností, lze shrnout pod pojem aktivní občanství (van Deth, 2013: 9).

Politickou participaci lze volně definovat jako činnosti občanů, které ovlivňují politiku (van Deth, 2016: 1). V současné době participativní činnosti zahrnují širokou škálu aktivit, které zahrnují volby, demonstrace, kontaktování politika, stávku, zveřejňování politických příspěvků, účast na stranických shromážděních, dobrovolnictví, guerrillové zahradnictví, účast na flash mobech, podepisování peticí, nakupování fair-trade produktů, a dokonce i protesty sebevražedné povahy (van Deth, 2016: 1). Nedávné rozšiřování repertoáru politické participace v demokratických společnostech jsou založeny zejména na posunu povahy zapojení. Starší způsoby politické participace jsou založeny na předpokladu ovlivnění politických procesů, jak tomu je v případě voleb, demonstrací nebo podpory konkrétního kandidáta (van Deth, 2016: 5). Novější způsoby jsou spíše založeny na využití nepolitických aktivit pro účely politické, například odmítání nákupu určité značky kávy, dobrovolnictví v nemocnici, zveřejňování blogu či členství ve sportovním klubu (van Deth, 2016: 5). V současné době lze téměř všechny myslitelné nesoukromé aktivity chápat jako formu politické participace v politickém kontextu, jsou-li evidentní nebo jsou-li zjevné politické cíle (van Deth, 2016: 5).

V současné době však existuje několik kritérií politické participace, které jsou všeobecně přijímány (van Deth, 2016: 6). „*Za politickou participaci se většinou považuje uskutečnění určité politické aktivity, tj. pozorovatelné chování, a ne postoje k uskutečnění dané aktivity (jako např. schvalování určitých politických aktivit anebo záměr se politicky angažovat, tzv. participační potenciál)*“ (Linek et al., 2017: 126). Politickou participací se také rozumí něco, co je praktikováno obyčejnými občany, nikoliv profesionály nebo politiky (van Deth, 2014: 352). Politická participace by měla být dobrovolnou aktivitou,

nikoliv vynucená hrozbami či zákonem (van Deth, 2014: 352). Dalším společným znakem je, že politická participace se zabývá vládou, politikou či státem v širším slova smyslu a není omezená na konkrétní fáze ani do konkrétních úrovní či oblastí, tedy měla by mít politickou povahu (van Deth, 2014: 352).

1.1.2 Nástin vývoje politické participace v České republice

Již v průběhu Sametové revoluce v roce 1989 docházelo k postupnému nárůstu politické participace lidí (Linek et al., 2017: 133). Právě přechod k demokratickému režimu vedl ve střední a východní Evropě k vysoké míře mobilizace občanů v devadesátých letech (Linek, 2013: 20). Tento mobilizační efekt byl nejvíce patrný na účasti na demonstracích a stávkách. Dále ho bylo patrné sledovat v nárůstu volební účasti v prvních parlamentních volbách, kde volební účast dosahovala téměř stejného stupně jako při povinných volbách komunistického režimu (Linek, 2013: 21). Nadále však v postkomunistických zemích, včetně České republiky, dochází k postupnému poklesu politické participace občanů (Vráblíková, 2009: 868).

Počátkem 90. let lze pozorovat postupný pokles volební účasti. V prvních demokratických volbách byla volební účast 97 %, zatímco v dalších volbách v roce 1992 se volební účast snížila na 85 % (Linek, 2013: 16-17). V dalších letech postupný pokles pokračoval, kdy například v roce 2002 byla volební účast 58 % (Linek, 2013: 17). Mezi lety 2002 a 2010 účast voleb do Poslanecké sněmovny nepřesáhla 65 % (Linek, 2013: 17). Naopak v posledních letech dle dat Českého statistického úřadu dochází u voleb opět k nárůstu účasti. Příkladem jsou volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017, kde byla zaznamenána účast 60,8 % a v následujících volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2021 došlo opět k nárůstu na 65,4 % (ČSÚ, online). Podobný nárůst volební účasti lze pozorovat i u voleb prezidentských, kde byla volební účast v roce 2017 66,6 % a v roce 2023 se prezidentských voleb účastnilo 70,25 % voličů (ČSÚ, online).

Sledování vývoje ostatních nevolebních forem politické participace je problematické, jelikož pro získání údajů o účasti na těchto nevolebních formách participace neexistuje zcela vhodný nástroj (Linek et al., 2018: 134). Zdrojem údajů o některých nevolebních formách je European Values Study (EVS), která mimo jiné mapuje postoje a hodnoty v České republice mezi lety 1991-2017. Dle European Values Study v roce 1991 deklarovalo 47 % lidí, že někdy podepsalo petici. Nadále došlo k nárůstu u této formy politické participace v roce 1999, kdy k podepsání petice hlásilo 59 % lidí,

zatímco v roce 2017 došlo k poklesu na 42 % (Rabušic a Manea, 2018: 145). Podobný pokles lze sledovat i u bojkotu, kdy v roce 1991 deklarovalo účast na této činnosti 10 % lidí, zatímco v roce 2017 se počet snížil na 7 % (Rabušic a Manea, 2018: 146). V případě demonstrace lze pozorovat větší propad této aktivity. V roce 1991 tuto činnost již vykonávalo 35 % lidí, avšak v roce 2017 se k této činnosti hlásí pouze 16 % (Rabušic a Manea, 2018: 147). V případě neoficiální stávky lze zaznamenat větší pokles oproti roku 1991, kdy se k účasti na stávce hlásilo 15 % lidí. K roku 2017 tuto činnost vykonávalo pouze 6 % (Rabušic a Manea, 2018: 148).

1.2. Formy politické participace

1.2.1 Volby

Účast ve volbách představuje základní formu politické participace. Volby, jakožto forma participace, nabízí podstatnou rovnost mezi jedinci z hlediska příležitostí a zdrojů. Právě proto se nejvíce lidí ze všech forem politické participace účastní voleb (Císař, 2023: 7). Oproti dalším formám politické participace účast ve volbách je poměrně prostý akt, který nevyžaduje velkou iniciativu a spolupráci s ostatními (Dalton, 2013: 39). Volby v demokratických systémech dávají svým občanům možnost vyslovit své preference volbou konkrétních kandidátů či politických stran, což má v důsledku dopad na to, kdo bude vládnout a jakou agendu bude uplatňovat (Linek, 2013: 7).

1.2.2 Nevolební formy politické participace

Mezi nevolební formy politické participace patří široká paleta aktivit. Jedná se například o kontaktování politiků, podepisování peticí, demonstrace, stávky, členství v politické straně, účast na politickém shromáždění, protesty nebo politický konzumerismus.

Kontaktování politiků

V dnešní době je možné jednoduše kontaktovat politika nebo jakéhokoliv místního zastupitele prostřednictvím emailu nebo zaslání dopisu. Jedná se o jednu z přímých cest, jak mohou lidé vyjádřit podporu nebo opozici vůči nové legislativě (Dalton, 2013: 49). Přímé kontaktování může rozšířit potenciál vlivu veřejnosti, jelikož kontakt se odehrává za podmínek, které jedinec považuje za nejvíce efektivní (Dalton, 2013: 49). Přímé kontaktování politika však vyžaduje určité politické dovednosti a motivaci jedince. Do jisté míry musí být jedinec angažovaným občanem (Dalton, 2013: 49). Míra přímého

kontaktování politiků postupně klesá, dle dostupných dat v roce 2002 kontaktovalo politika 12 % občanů, zatímco v roce 2014 došlo k poklesu na 10 % (Linek et al., 2017: 135). Tento pokles je možné vysvětlit rozvojem sociálních sítí, kdy si občané hledají jiné cesty, kterými kontaktují politické zástupce (Linek et al., 2017: 135).

Členství v politické straně

V současné době představuje aktivní členství v politické straně jednu z nejméně prováděných forem politické participace (Císař, 2023: 9). Přesto je členství v politické straně důležitou činností, protože členové hrají v rámci organizace důležitou roli. Jako členové tvoří podstatného zprostředkovatele mezi občany a státem. Mimo jiné se podílejí na získávání dalších členů, získávání zdrojů pro politickou kampaň nebo také se podílejí na rozhodovacích procesech (Gauja a Haute, 2015: 1). Členové poskytují pracovní a peněžní zdroje pro kampaň a poskytují reprezentativní spojení s komunitou, které je nezbytné pro agregaci a artikulaci zájmů. Mimo jiné mohou také sloužit v rámci usnadnění politického vzdělání (Gauja a Haute, 2015: 2).

Dostupná data poukazují na to, že členství v politických stranách se postupně snižuje. Van Biezen, Mair a Poguntke analyzovali členství v politických stranách ve 27 evropských zemích. Dochází k závěru, že průměrný poměr členství v těchto zemích je 4,3 % (Van Biezen et al., 2012: 27). Dle dat celkového členství jako procenta voličů na tom bylo Lotyšsko s 0,74 % nejhůře a nejlépe Rakousko s 17,27 % (Van Biezen et al., 2012: 28). Česká republika z tohoto hlediska měla pouhých 1,99 % s celkem 165 tisíci členstvími k roku 2008 (Van Biezen et al., 2012: 28). Dle dat ISSP 2014 se ke členství v politické straně v České republice hlásila pouhých 2 % lidí (Linek et al., 2017: 132).

Internetový aktivismus

S postupným rozšířením internetu vznikly nové cesty, jak lidé mohou vykonávat tradiční aktivity. Jedná se především o navazování kontaktů, získávání a sdílení informací a také způsoby, kterými lze ovlivnit politické procesy (Dalton, 2013: 57). Internetový aktivismus představuje novou formu politické participace, která se odehrává mimo rámce tradičních institucionalizovaných procesů (Linek et al., 2017: 183). Internetový aktivismus lze považovat za vysoce individualizovanou aktivitu, jelikož v rámci těchto činností jednají lidé nezávisle a bez koordinace s ostatními (Linek et al., 2017: 184). Mimo jiné internet vytváří politické příležitosti, které dříve neexistovaly (Dalton, 2013: 57). Nyní mohou lidé například podepisovat petice online, účastnit se touto formou politické kampaně či online

protestu (Vissers a Stolle, 2014: 938). Internet poskytuje zcela novou možnost zapojení, která není možná v offline prostředí. Typickým příkladem je šíření humorných politických příspěvků, viditelná podpora určitým politickým organizacím, kandidátům či specifických politických cílů, rozsáhlé mobilizační kampaně nebo politicky motivované hackování (Vissers a Stolle, 2014: 938).

Internetové sociální sítě jako je například Facebook, mohou mít silný mobilizační efekt na politickou participaci lidí, kteří by za jiných okolností aktivní nebyli (Vissers a Stolle, 2014: 950). Existuje také zásadní rozdíl mezi offline a online politickou participací. Offline politická participace, jako je například protest či nošení politických odznaků, nese s sebou určité riziko, které je spojené s odhalením identity člověka v reálném čase. Tudíž se lidé zapojují do riskantnějšího chování, které může mít bezprostřední důsledky. V online prostředí je mnohem jednodušší svou identitu skrýt a vyhnout se tak určitým rizikům (Kopacheva, 2021: 78). Když lidé participují v online prostředí dostávají od ostatních účastníků okamžité odměny ve formě podpory a uznání (Kopacheva, 2021: 78).

Dle dostupných dat existují rozdílné charakteristiky mezi online a offline politickými aktivisty z hlediska věku, avšak aktivisté se neliší z hlediska pohlaví a socioekonomického statusu (Oser et al., 2013: 98). Existuje tedy vysoká pravděpodobnost, že mladí lidé budou více participovat online (Oser et al., 2013: 98). Z hlediska sdílení, komentování a hodnocení online příspěvků označením like, je frekvence vyšší u lidí, kteří pravidelně sdílejí politický obsah na sociálních sítích. Podstatná menšina lidí, kteří nesdílejí politický obsah na sociálních sítích, se stále zapojuje do snadného politického chování formou komentářů nebo označením příspěvku tlačítkem like (Bode, 2017: 5). Přibližně 31,1 % těch, kteří nikdy nepublikují politický obsah, označuje tento obsah tlačítkem like, a 19,5 % těchto lidí dokonce tyto příspěvky i komentuje (Bode, 2017: 5). Výsledky této analýzy naznačují, že existuje potenciál politické aktivace těchto lidí skrze takové jednoduché chování (Bode, 2017: 5-6).

Dle dat z European Values Study (EVS) v roce 2017 deklarovalo 10 % lidí, že každý den sleduje politiku na sociálních sítích (Rabušic a Manea, 2018: 144). Dle této studie také přiznalo vysokou důvěru v sociální sítě 21 % a velmi vysokou 4 % lidí (Rabušic a Manea, 2018: 179). V České republice deklarovalo 10 % populace, že někdy sdílelo nebo komentovalo příspěvky na sociálních sítích (Linek, et al., 2017: 132).

Nošení předmětů s politickým motivem

Volební výbory, občanské skupiny a firmy se snaží přesvědčit potenciální voliče, členy či spotřebitele, aby podpořili jejich zájmy. Masmédia, od televize po email jsou nejčastěji užívány k přenosu informací, avšak jedinci také šíří tyto informace prostřednictvím zobrazování zpráv, které těmto organizacím prospívají (Endersby a Towle, 1996: 308). K této formě individuálního sociálního a politického vyjádření dochází prostřednictvím použití řady předmětů jako jsou trička, odznaky, štítky či nálepky (Endersby a Towle, 1996: 308). Jedná se o expresivní formu politické participace společně s kontaktováním politiků (Linek et al., 2017: 127). Dle dostupných dat z šetření EES 2021 veřejně nosilo politický odznak v rámci kampaně 5 % dotazovaných (Císař, 2023: 9)

Výzkum, který se zabýval touto formou participace prostřednictvím nálepek na náraznících autech došel k závěru, že alespoň jedno auto z každých pěti tuto nálepku má ve zkoumaném vzorku. Výsledky naznačují, že mnoho majitelů automobilů používá tyto nálepky k vyjadřování své identifikace se skupinou, která sdílí společné politické a sociální přesvědčení (Endersby a Towle, 1996: 317). Tyto nálepky mají spojovat majitele aut s určitým veřejným problémem nebo s dalšími stoupenci, které pravděpodobně nikdy nepotkají (Endersby a Towle, 1996: 317).

Novější formou nošení politických předmětů je používání protestních avatarů na sociálních sítích. Podobně jako odznaky identity ve fyzickém světě, jako jsou politická trička, nálepky, vlajky a podobné, nošení digitálních avatarů vyjadřuje identifikaci jednotlivce s určitou skupinou, a uspokojuje pocit sounáležitosti k politické komunitě (Gerbaudo, 2015: 918). Používání těchto avatarů lze chápat v souvislosti projevu politické příslušnosti, a také jako čin zakotvený v celkovém rámci politického zapojení jednotlivce (Gerbaudo, 2015: 927). Používání protestních avatarů na sociálních sítích neslouží jako náhrada za „skutečnou“ politickou akci, ale je klíčové při utváření pocitu „my“ (Gerbaudo, 2015: 927).

1.2.3 Protestní aktivity

Protest

Z historického hlediska protest vznikl z pocitů frustrace a deprivace. Protest se soustřeďoval mezi sociálně znevýhodněné skupiny, potlačené minority nebo skupiny odcizené od zavedeného společenského řádu. Protest byl cestou pro ty, kteří neměli přístup k politice tradičními cestami (Dalton, 2013: 52). V současné době se protest rozšířil od

znevýhodněných tak, že zahrnuje širší spektrum společnosti (Dalton, 2013: 53). V minulosti protest často napadal legitimitu politických institucí, ale zřídka se snažil svrhnout zavedený společenský řád (Dalton, 2013: 53). Moderní protest je plánovaná a organizovaná aktivita, ve které skupiny záměrně plánují své aktivity na dobu, kdy daná aktivita bude nejvíce prospěšná pro jejich záměr (Dalton, 2013: 53). Mezi nejčastější formu protestní aktivity patří podepisování petic (Dalton, 2013: 53). Mezi méně konvenční protestní aktivity se řadí bojkot, neoficiální stávky nebo demonstrace (Digrazia, 2014: 113). V rámci protestních aktivit se Česká republika zaměřuje na sociokulturní témata, jako jsou lidská práva, životní prostředí, kvalita vlády a zahraničních věcí (Císař a Vráblíková, 2015: 1).

Demonstrace

Demonstrace představují i v dnešní době legitimní formu politické participace pro řadu aktérů. Jako forma politického vyjádření reflektuje celou řadu praktik, které jsou kodifikovány a systematizovány, přestože se v průběhu času mění (Fillieule, 2012: 235). Demonstracemi se rozumí kolektivní shromáždění ve veřejném prostoru, jehož cílem je uplatňovat politický, sociální nebo kulturní vliv na autority, veřejné mínění a účastníky prostřednictvím disciplinovaného a pokojného vyjádření požadavku (Casquete, 2006: 47). V ideálních případech veřejná místa, kde se demonstrace konají, kombinují vysokou viditelnost a symbolickou význačnost (Casquete, 2006: 47). Demonstrace jsou historicky ustavené a kulturně definované, přesto se neustále vyvíjejí (Fillieule, 2012: 235). Demonstrace jsou často také prezentovány jako vyjádření potřeb dobře definované skupiny (Fillieule, 2012: 236). Každá demonstrace zahrnuje alespoň čtyři skupiny lidí: samotné účastníky, bezprostřední diváky, protidemonstranty a sociální základnu, jejíž pocity demonstranti tvrdí, že vyjadřují (Fillieule, 2012: 236). Dle dostupných dat ISSP 2014 se méně než 3 % lidí v ČR účastní demonstrace (Linek, et al., 2017: 132). Účast na demonstraci klade na jednotlivce často větší nároky než jiné formy participace. Jedná se například o hledisko času a vnitřního přesvědčení (Císař, 2023: 10).

Dle dostupných dat došlo v roce 1989 na území České republiky ke krátkodobé a jednorázové mobilizaci, kdy v tomto období se demonstrací účastnilo více než 1,3 milionu lidí (Linek et al., 2017: 138). „*V období sametové revoluce v roce 1989 se uskutečnilo celkem 137 demonstrací, které byly koncentrované převážně do posledních dvou měsíců*“ (Linek et al., 2017: 138). Až do roku 1994 se počet demonstrací postupně snižoval. Bylo

realizováno pouhých 56 demonstrací za rok, což je považováno za historické minimum (Linek et al., 2017: 138). Následně počet demonstrací postupně stoupal, kdy v roce 2000 bylo dosaženo historického maxima, a to konkrétně 200 demonstrací za rok (Linek et al., 2017: 138). Od tohoto roku počet demonstrací překonal úroveň, kterou je možné zaznamenat počátkem devadesátých let (Linek et al., 2017: 139).

Stávka

Stávku lze definovat jako dočasnou zástavu činnosti skupiny zaměstnanců se záměrem vyjádřit nespokojení nebo posílit požadavek (Hyman, 1989: 17). V současné době je právo na stávku dáno Listinou základních práv a svobod, a také Zákonem o kolektivním vyjednávání. Zda se jedinec účastní stávky se často odvíjí od jeho zázemí, postavení na pracovišti a jeho společenství (Dixon a Roscigno, 2003: 1320). Dle výzkumu v USA afroameričtí zaměstnanci a zaměstnanci jiných rasových menšin participovali ve stávce více než zaměstnanci majoritní společnosti (Dixon a Roscigno, 2003: 1320). Mimo jiné je v dnešní době stávka považována za krajní prostředek, jakým způsobem se zaměstnanci mohou bránit (Kroupa, et al., 2004: 148). Dle European values study lze pozorovat, že účast na neoficiálních stávkách se postupem času snižuje (Rabušic a Manea, 2018: 148).

Podepisování petic

Petice jsou obecně definovány jako formální žádosti k autoritě, kterou je obvykle vládní instituce. Ve většině liberálních demokraciích mají občané právo podávat petice vládě, parlamentu nebo jiným veřejným orgánům. Toto právo je zakotveno v právních dokumentech, a často i v ústavním právu (Lindner a Riehm, 2008: 118). Podepisování petic lze považovat za jednu z nejčastějších protestních činností, jelikož se vyznačuje minimální náročností (Linek et al., 2017: 131). Podepsání petice nevyžaduje od všech účastníků jejich fyzickou přítomnost na jednom určitém místě, není příliš konfrontační a není náročné ani z hlediska času (Linek et al., 2017: 131). Podepsání petice může být rutinní záležitostí většiny veřejnosti v nejvíce ustálených demokraciích (Dalton, 2013: 53). Z hlediska nevolební politické participace bylo dle dat EES 2021 podepsání petice nejrozšířenější činností se 14 % účastí (Císař, 2023: 8).

S nástupem internetu bylo umožněno podepisovat petice v online prostředí. Výzkum zkoumající rozdíly mezi online a offline peticemi v Austrálii a Německu dochází k závěru, že obecně jsou petice rozšířené mezi občany, což je vázáno ke skutečnosti, že

petice jsou vnímány jako výraz demokratické politiky (Vaughan et al., 2022: 11). Mezi těmito dvěma zeměmi existují rozdíly v poměru online a offline petic, kdy v Austrálii podepsalo online petici 89 % a offline 61 %, zatímco v Německu by se pod online petici podepsalo 78 % a offline 87 % (Vaughan et al., 2022: 12). Tento rozdíl je možné částečně vysvětlit vyšší relativní mírou přijímání digitálních a komunikačních technologií v Austrálii (Vaughan et al., 2022: 18). Mimo jiné podepsání jedné online petice se stává již normalizovaným aktem politické participace ve vyspělých zemích, které zahrnují tak nízký práh participace, že to vyjadřuje širokou škálu občanských stylů v současné politice (Vaughan et al., 2022: 18).

Politický konzumerismus

Politický konzumerismus zahrnuje nakupování nebo bojkotování produktů z etických, politických nebo enviromentálních důvodů. Zahrnuje například nákup produktů za účelem ochrany zvířat nebo vyhýbání se nákupu oblečení, které bylo vyrobeno levnými pracovními silami v nehumánních podmínkách (Dalton, 2013: 55). Jedná se o neinstitucionalizovanou formu politické aktivity, kterou občané vykonávají individuálně ve většině případů v rámci nepolitických a neveřejných činností (Linek et al., 2017: 183). Politický konzumerismus jako aktivita není příliš náročná z hlediska dovedností v politice a času, ale může se jednat o nákladnou aktivitu z hlediska finančních zdrojů (Linek et al., 2017: 183). Lidé, kteří participují na politickém konzumerismu, jsou často frustrováni mainstreamovými politickými institucemi a efektivitou konvenčních forem participace si cení méně (Stolle et al., 2005: 263). Politický konzumerismus se méně zaměřuje na přímé ovlivňování vlád demokracií a více na změnu korporací, mezinárodních organizací či obecných pracovních a výrobních postupů (Stolle et al., 2005: 263). Dle dostupných dat z ISSP 2014 politický konzumerismus vykonávalo v ČR 16 % lidí (Linek et al., 2017: 131).

1.3 Faktory ovlivňující politickou participaci

1.3.1 Politická socializace

Politická socializace je proces prostřednictvím, kterého si národ rozvíjí svou politickou kulturu (Mishra, 2022: 65). Politickou socializaci lze také definovat jako jeden z dostupných nástrojů pro politické učení, které pomáhá lidem rozvíjet jejich přesvědčení, názory a postoje k politickému systému, a umožňuje jim podílet se na občanských záležitostech (Mishra, 2022: 66). Souhra společenských a politických norem, která je

patrná v procesu socializace, stmelí základy politického rámce národa a pomáhá při vytváření společných hodnot, které se snaží každý občan dodržovat (Mishra, 2022: 66). Klíčovou roli v ohledu politické participace hraje samotná politická socializace ve spojení se skutečností, že mladí lidé pocházející z bohatších, vzdělaných rodin s vyšším socioekonomickým statusem mají zdroje a zkušenosti, které jim umožňují v mládí být aktivními členy v dobrovolných sdruženích, což může přispívat k politické aktivizaci v dospělosti (McFarland a Thomas, 2006: 403).

Mezi klíčové agenty politické socializace patří rodina (Hyman, 1959: 69). Existují důkazy, že politická orientace jedince je produktem socializace, která probíhala v rámci rodiny (Hyman, 1959: 85). Jedná se o přímou socializaci, kdy rodiče jsou aktivně angažovaní v politice (Quintelier, 2015: 3). Může se také jednat o nepřímou socializaci, kdy děti vidí, že jejich rodiče se nějakým způsobem angažují, což může v pozdějším věku vést i k angažovanosti dětí (Quintelier, 2015: 3). Dle Starkovy studie respondenti, kteří byli politicky aktivní, měli výrazně pravděpodobněji politicky aktivní rodiče a sourozence (Hyman, 1959: 86-87). Děti často mají tendence diskutovat o zprávách či jiných událostech primárně se svou rodinou (Hyman, 1959: 100).

S věkem dítěte dochází k tomu, že agenty socializace se u dítěte mohou stát jeho vrstevníci či jeho spolužáci ve škole (Hyman, 1959: 100). Diskuse s přáteli, kteří se zajímají o politiku nebo jsou v ní aktivní, mohou lidem pomoci získat informace o důvodech účasti a zároveň posílit myšlenku, že takové chování je žádoucí mezi svými vrstevníky (McClurg, 2003: 450). Angažovanost mladých lidí v politických diskusích s rodiči a přáteli představuje významnou součást procesu politické socializace a lze ji vnímat jako aktivitu, při které se učí některým velmi základním demokratickým dovednostem (Levinsen a Yndigegn, 2015: 73). Diskuse o politice s přáteli a rodinnými příslušníky koreluje s vyšší úrovní politické participace (Quintelier, 2015: 7). Řada vysoce politicky angažovaných lidí vidí rodinu jako přirozenou sociální arénu pro diskusi o společnosti a politice (Levinsen a Yndigegn, 2015: 76). Někteří také uznávají, že politická diskuse s jejich rodinou měla dopad na vývoj jejich politické identity, také že jejich rodiče často podporovali jejich politické myšlení (Levinsen a Yndigegn, 2015: 76). Přestože existují výjimky, politicky neangažovaní lidé často pocházejí z rodin, kde politická témata nebyla součástí denních konverzací (Levinsen a Yndigegn, 2015: 77). Existují také případy, kdy se lidé v rámci rodiny politickým diskusím vyhýbají na základě předešlé negativní zkušenosti, která vedla k rozepři v rámci rodiny (Levinsen a Yndigegn, 2015: 84).

Školu lze považovat do určité míry také jako agenta politické socializace, avšak dostupný výzkum objevil, že korelace mezi školou a politickou participací je velmi nízká (Quintelier, 2015: 7). Student se může ve škole zúčastnit různých dobročinných aktivit, jako jsou například sbírky. Demokratické praktiky mohou studentům poskytnout prostředek, jak zjistit užitečnost politické akce (Schwarzer, 2011: nečíslováno). Příležitost ocenit participaci ve školním prostředí má potenciální vliv na názory studentů na hodnotu angažovanosti v demokratickém systému v dospělosti. Účast na občanských aktivitách ve škole i mimo ni odráží zapojení studentů do kolektivní občanské angažovanosti, které buď není součástí formálního vzdělávacího kontextu, nebo jen pouze slabě souvisí se vzděláváním (Schwarzer, 2011: nečíslováno). Politicky význačné mládežnické organizace zahrnují různé aktivity, které rozvíjejí občanské a politické dovednosti, které zase zvyšují smysl pro interpersonální kompetence a sebeúctu jednotlivce při vstupu do nových oblastí činnosti (McFarland a Thomas, 2006: 403). Členové těchto mládežnických organizací jsou například požádáni, aby spolupracovali, vedli schůzky, shromažďovali zdroje, mobilizovali účastníky prostřednictvím úkolů, naslouchali obavám ostatních, nacházeli společnou řeč v různých úhlech pohledu či veřejně mluvili (McFarland a Thomas, 2006: 403). Existuje silná pozitivní spojitost mezi členstvím mladého jedince v určité komunitě a jeho zapojením do politických aktivit (Zani a Barrett, 2012: 278).

Vliv na politickou participaci má také skutečnost, zda je jedinec k politické činnosti osloven někým z okolí. V tomto případě se může jednat zejména o rodinu, přátele, výzvu v médiích či o samotného politika. (Linek et al., 2017: 177). Zkušenosti ve společenském klubu nebo dobrovolnické organizaci rozvíjejí dovednosti a orientace, které se přenášejí do politiky. Některé skupiny aktivně povzbuzují své členy k politické aktivitě. Proto může účast v nepolitických skupinách stimulovat politickou angažovanost (Dalton, 2013: 65).

1.3.2 Socioekonomické faktory

Politická participace se liší věkem, kdy mladí lidé participují méně, protože se zaměřují na jiné události. Jak tito lidé dospívají získávají sociální a ekonomické povinnosti, které zvyšují jejich motivaci sledovat politiku (Dalton, 2013: 64). Výzkumy se obecně shodují se závěrem, že politická participace v prvních letech stoupá, vrcholí ve středním věku a klesá v pozdějších letech (Nie et al., 1974: 326). Dle dostupných dat nejmladší skupina voličů, kterou lze charakterizovat jako voliče do 30 let, se vyznačuje

tradičně nejvyšší účastí ve volbách v analyzovaných obdobích na rozdíl od starších věkových skupin (Linek et al., 2017: 157).

V rámci studia politické participace lze sledovat i určitý vliv pohlaví. Rozdíl mezi pohlavími a jejich účastí ve volbách je obecně vysvětlována odlišnými životními styly a způsobem výchovy (Linek, 2013: 106). Tyto rozdíly se často projevují tak, že ženy se více soustředí na soukromou sféru. Ženy mají také často nižší socioekonomický status a příjem, proto se zaměřují spíše na zabezpečení rodiny a nemají čas se zajímat o politiku a zapojovat se do politických organizací (Linek, 2013: 106). Ženy se proto častěji spíše podílí na neinstitucionálních formách politické participace (Linek et al., 2017: 160). Přesto však v posledních letech dochází k tomu, že rozdílnost politické participace mužů a žen postupně mizí (Linek, 2013: 106). Volební účast mužů je například v České republice jen mírně vyšší než u žen (Linek, 2013: 107). Ženy mají také větší tendenci se účastnit aktivit, které jsou zaměřené na příčinu, jako jsou petice nebo politický konzumerismus, ale významně pravděpodobně se budou účastnit také aktivit zaměřených na kampaně, jako je například kontaktování politiků, darování peněz nebo členství v politické straně (Childs, 2004: 422).

Výše dosaženého vzdělání je také do určité míry důležitým determinantem politické participace. Lidé s nižším dosaženým vzděláním participují v politice méně než lidé s vyšším vzděláním (Vráblíková, 2009: 873). Vyšší dosažené vzdělání naznačuje silnější kognitivní schopnosti, které jednotlivcům mohou pomoci lépe porozumět politickému prostředí a usnadňují jim politickou participaci (Vráblíková, 2009: 873). V postkomunistických zemích je politická participace závislá i na míře dosaženého vzdělání (Vráblíková, 2009: 892). Dle dostupných dat i v České republice roste vliv vzdělání na účast ve volbách (Linek, 2013: 109). Dochází k postupným nárůstům rozdílů ve volební participaci mezi vzdělanostními skupinami, a to zejména v parlamentních volbách. Mezi lety 1992 a 2010 dochází k poklesu volební účasti lidí se základním a středoškolským vzděláním o 20 %, zatímco u vysokoškolsky vzdělaných je to pouze pokles o 13 % (Linek, 2013: 110).

Sociální status jedince poskytuje určité zdroje, které usnadňují politickou akci (Dalton, 2013: 64). Jedinci s vyšším socioekonomickým statusem mají více zdrojů jak materiálních, tak i kognitivních, které snižují jejich náklady na hlasování ve volbách (Linek, 2013: 111). Důležitými zdroji je čas, peníze a občanské dovednosti (Brady et al., 1995: 271). Jedinci využívají čas pro politickou akci různými způsoby, jako je například

práce na kampani, psaní dopisu politickému zástupci či účast na politickém setkání (Brady et al., 1995: 273). Peníze mohou být využity k podpoře kandidátů, politických organizací nebo k jiným politickým příčinám (Brady et al., 1995: 273). Výše příjmu má pozitivní dopad na konvenční i nekonvenční formy politické participace (Cicatiello et al., 2015: 462). Lidé, kteří mají vyšší příjem, se více účastní politiky než lidé s nižším příjmem (Vráblíková, 2009: 873).

Občanskými dovednostmi se rozumí komunikační a organizační kapacity, které jsou podstatné pro politické aktivity. Občané, kteří vynikají v mluvené či v psané řeči nebo ti, co umějí organizovat a zúčastnit se setkání, budou více efektivní, když svou činnost zaměří na politiku (Brady et al., 1995: 273). Jelikož existuje široká paleta politických aktivit, je důležité zmínit, že některé aktivity vyžadují z hlediska zdrojů více času, peněz nebo více dovedností. Příkladem je účast na protestu nebo kontaktování politika, která vyžaduje větší investici z hlediska času (Brady et al., 1995: 282).

1.3.3 Motivace

Politická participace se odvíjí od motivací a postojů k samotné politice. Týká se to skutečnosti, zda lidé chápou svou politickou účast jako občanskou povinnost (Linek et al., 2017: 177). K tomu se váže i jistý zájem o politiku, který s sebou nese alespoň minimální znalosti o politice (Vráblíková, 2009: 874). Jedinci jsou často motivováni svým zájmem. Někteří jedinci jsou motivováni sociální identifikací, která vytváří touhu zlepšit blahobyt určitých skupin ve společnosti. Tito jedinci pravděpodobně participují v případech, kdy věří v to, že jejich činy jim umožňují jejich sociální skupině pomoci (Fowler a Kam, 2007: 813). Jiní lidé jsou naopak motivováni svým altruismem, ochotou platit osobní náklady za účelem poskytování výhod ostatním bez ohledu na totožnost příjemců. Tito jedinci budou participovat za předpokladu, že jsou přesvědčení, že jejich činy jim dají příležitost, aby se všichni měli lépe (Fowler a Kam, 2007: 813-814).

Pocit politické efektivity jedince má také vliv na politickou participaci. Lze ho definovat jako přesvědčení o tom, že jedinec může do určité míry ovlivnit politické dění. Podstatou politické efektivity je víra jedince, že jejich politické aktivity mají smysl (Linek et al., 2017: 102). V důsledku toho pocity politické efektivity zahrnují subjektivní hodnocení osoby o jejích politických znalostech a také víru v behaviorální dovednosti, které vedou k tomu, že podniknuté kroky budou mít dopad (Reichert, 2016: 222). Podstatným faktorem v tomto ohledu jsou i politické znalosti, které podporují lidi, aby

participovali na politice. Politické znalosti přispívají k více stabilním a konzistentním politickým postojům (Reichert, 2016: 222). Politické znalosti přispívají k vnitřní politické efektivnosti a jejich vliv na konvenční politickou participaci se tak přenáší prostřednictvím vnitřní efektivity (Reichert, 2016: 229). Dostupný výzkum demonstruje, že politické znalosti zvýšily pocit politické efektivnosti, což zvýšilo i ochotu volit v nadcházejících volbách, tento závěr předpovídal skutečné hlasování. Politická efektivita neovlivňovala přímo volebních chování, ale měla nepřímý vliv prostřednictvím vědomého rozhodnutí skutečně volit (Reichert, 2016: 231). Politické znalosti zvýšily politickou efektivitu, čímž navýšily nepřímo i záměr se účastnit nekonvenčního politického chování, které zvyšuje pravděpodobnost, že se občan bude účastnit nekonvenčních politických aktivit (Reichert, 2016: 233).

1.3.4 Sociální kapitál a členství v občanských skupinách

Americký politolog Robert D. Putman se ve své knize *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community* (2001) věnuje tomu, že v posledních dekáдах v americké společnosti začaly upadat sociální vazby a společenská sounáležitost, což ve svém důsledku mělo vliv na občanskou a politickou angažovanost.

Hlavním argumentem je, že dochází k poklesu sociálního kapitálu, který představuje propojení mezi jedinci ve společnosti, tedy sociální síť, normy reciprocity a důvěryhodnost, která z nich vyvstává (Putman, 2001: 19). Sociální kapitál má individuální a kolektivní aspekt. Z individuálního hlediska lidé vytváří sociální spojení, které jim poskytují určité benefity. Z druhého hlediska může vytvářet sociální kapitál externality, které mají dopad na širší komunitu (Putman, 2001: 20). Lze rozlišit různé dimenze sociálního kapitálu. Jedná se o mostní sociální kapitál („bridging“), který představuje propojení jedinců s odlišným sociálním zázemím. Tento druh sociálního kapitálu generuje společenskou důvěru. Příkladem je občanské pravicové hnutí nebo náboženské organizace (Putman, 2001: 22). Druhým typem sociálního kapitálu je vazební sociální kapitál („bonding“), který představuje sociální interakce s lidmi se stejným sociálním zázemím. Tento druh kapitálu generuje reciprocitu a mobilizuje solidaritu. Jedná se například o etnické bratrské organizace nebo církevní ženský čtenářský klub (Putman, 2001: 22).

V USA lze pozorovat, že dochází k postupnému poklesu politické participace, přestože dřívější bariéry pro účast ve volbách zmizely (Putman, 2001: 32). Jedním z důvodů poklesu volební účasti v USA je generační obměna. Baby boomers a jejich děti

bez ohledu na jejich postavení a úroveň politického zájmu vykazují menší pravděpodobnost, že půjdou volit než u jejich rodičů a prarodičů. Jak se baby boomers a jejich děti stávaly větší částí národního elektorátu, snižovala se i průměrná míra volební účasti (Putman, 2001: 34).

Hlasování ve volbách je nejběžnější formou politické činnosti a ztělesňuje nejzákladnější demokratický princip rovnosti. Nevolit znamená stáhnout se z politické komunity (Putman, 2001: 35). Snižující se politická angažovanost je nejvíce viditelným znakem toho, že dochází odpoutání se od komunitního života (Putman, 2001: 35). V podstatě frekvence každé formy zapojení do komunity měřené v průzkumech významně poklesla od té nejběžnější formy, což je podpis petice, po nejméně běžné formy, což je kandidování do úřadu (Putman, 2001: 41). Putman tento pokles politické participace dává do souvislosti s poklesem účasti na každodenních formách komunitního života. Mezi lety 1973 a 1994 počet Američanů, kteří se zúčastnili jednoho veřejného setkání ve městě nebo setkání týkající se školních záležitostí, poklesl o 40 % (Putman, 2001: 42). Účast na aktivitách, které spojovaly občany, poklesla nejvíce. Tyto aktivity ztělesňují z velké části sociální kapitál (Putman, 2001: 45). Během poslední třetiny dvacátého století formální členství v organizacích obecně kleslo o 10-20 %. Aktivní zapojení do klubů a ostatních dobrovolných sdruženích se zhroutilo ohromující rychlostí, kdy došlo ke snížení většiny indexů účasti na polovinu během sotva několika desetiletí (Putman, 2001: 63). V případě náboženství dochází v 21. století k podobnému poklesu, kdy Američané chodí do kostela méně často než o tři nebo čtyři dekády dříve. Církev, do kterých občané chodí jsou v současné době méně zapojené do širší komunity (Putman, 2001: 79).

Z dat také vyplývá, že Američané se méně propojují s ostatními i na individuální úrovni, kterou lze pozorovat například četností návštěv rodiny nebo hraním her s přáteli (Putman, 2001: 98). Neformální sociální propojení se tedy v USA také postupně snižovalo (Putman, 2001: 108). Aktivita, u které lze pozorovat nárůst, je dobrovolnictví u mladších generací. Dobrovolníci jsou často více zainteresováni do politiky a méně cyničtí ohledně politických vůdců (Putman, 2001: 132).

Putman ve své knize hledá i vysvětlení poklesu společenského života. Jedním z možných vysvětlení je tlak času a financí. Jedná se o vysvětlení, které je založeno na novém moderním životním stylu, kdy ženám bylo umožněno pracovat. Vedlo to k tomu, že pracovní a rodinné závazky vedou k časovému omezení, které lidem brání v participaci na veřejném a komunitním životě (Putman, 2001: 189-203). Druhým možným vlivem je

rezidenční mobilita. Putman udává velký vliv suburbanizace, kdy lidé často dojíždí do práce do velkých měst. To vede k nedostatku času, sociální segregaci a sociální homogenitě, která snižuje možnosti ke komunitnímu životu (Putman, 2001: 214-215). Třetí možnou příčinou jsou technologie a masmédiá. Tento vliv nejvíce spojuje s frekvencí sledování televize a změnou povahy sledování. S nástupem nových médií došlo k úpadku čtení novin a sledování zpráv, které vede k menší politické i občanské angažovanosti (Putman, 2001: 220). Sledování televize se stalo zvykem za účelem hledání zábavy (Putman, 2001: 230). Dochází k závěru, že lidé, kteří sledují televizi jako hlavní zdroj zábavy, jsou méně angažováni v občanském životě (Putman, 2001: 231).

Roli sociálního kapitálu vzhledem k politické participaci vyzdvihují i další vědci. Politicky relevantní sociální kapitál se vytváří v osobních sítích jako vedlejší produkt sociálních interakcí s diskutujícími protějšky (La Due Lake a Huckfeldt, 1998: 581). Zvyšující se politicky relevantní sociální kapitál posiluje pravděpodobnost, že občan se bude angažovat v politice (La Due Lake a Huckfeldt, 1998: 581). Přístup k sociálním sítím zvyšuje pravděpodobnost, že člověk je naverbován k politické účasti (Teorell, 2006: 799). Zapojení do více organizací zvyšuje pravděpodobnost toho, že se k nim dostane mnoho různých jiných lidí a zvyšuje se tedy pravděpodobnost, že bude přiměn k politické akci (Teorell, 2006: 800). Členství v organizacích poskytuje arény, kde politické aktivity jsou povzbuzovány vzájemným nábojem mezi členy (Teorell, 2003: 60). Lidé, kteří se připojují k životu ve spolcích, jsou cíleně žádáni k účasti od vlastní nebo jiné organizace, tím mobilizováni k politické akci (Teorell, 2003: 60). Lidé s vyšším smyslem pro komunitu, dle dostupného výzkumu se účastní více voleb, kontaktují politické činitele a více pracují na veřejných problémech (Davidson, 1989: 122). Lidé s vyšším smyslem pro komunitu jsou více aktivní v lokálních politických záležitostech (Davidson, 1989: 123).

1.4 Politická participace mladých lidí

Téměř ve všech volbách jsou mladí lidé skupinou, která je v rámci volební účasti nejméně zastoupená. Tato menší politická účast mladých lidí je přítomná i u jiných druhů politické participace (Quintelier, 2007: 165). Mladí lidé mimo jiné vykazují větší apatičnost vůči politice, a také mají menší politické znalosti (Quintelier, 2007: 165). I přes nízkou účast mladé skupiny voličů ve věku 18-34 let v minulých letech, došlo dle analýzy Prokopa, Komárka a Fabšíkové (2021) k nárůstu volební účasti mladých voličů. Účast ve volbách do Poslanecké sněmovny u této věkové skupiny oproti roku 2017 vzrostla z 52%

deklarované účasti na 63 % v roce 2021 (Prokop et al., 2021: 7). V těchto volbách se volební účast s ostatními věkovými skupinami téměř vyrovnala. Avšak nejvyšší volební účast i v těchto volbách deklarovali lidé starší 65 let. V rámci starší věkové skupiny byla deklarovaná volební účast v roce 2017 69 % a v roce 2021 72 % (Prokop et al., 2021: 7). Podstatným faktorem, který u účasti mladých lidí hrál roli v těchto volbách, bylo vzdělání. Dle analýzy u věkové skupiny 18-34 let se voleb účastnilo okolo 70 % lidí s maturitou či vysokoškolským vzděláním, zatímco u této věkové skupiny se účastnilo v roce 2021 přibližně 48 % lidí bez maturity (Prokop et al., 2021: 13).

1.4.1 Životní cyklus

Jedním z vysvětlení nízké politické účasti mladých lidí je vliv životního cyklu. V každé společnosti mají určité zkušenosti tendenci odpovídat určitým fázím životního cyklu (Erkulwater, 2012: 200). Při přechodu do dospělosti prožívají mladí lidé rozdílné okolnosti, které ovlivňují jejich vztah k politice (Paschou a Mogollón, 2022: 3). Jedná se o skutečnost, že mladí lidé nemají akumulováno dostatek zdrojů a zkušeností, aby mohli více aktivně participovat na politickém životě (Quintelier, 2007: 166). Jak mladší generace stárnou získávají nové znalosti, jejich integrace do komunity se zvýší a ustálí se jejich bydliště (Quintelier, 2007: 166). Probíhající změny v příjmech, vzdělání, bydlišti, rodinném stavu a dalších událostech, ke kterým dochází v průběhu životního cyklu, mají dopady na různé skutečnosti, jako je například politická participace (Erkulwater, 2012: 200). Častým tvrzením v této souvislosti je, že mladí lidé jsou méně aktivní v politice, protože nejsou usazeni a jsou zaměstnáni snahou stát se dospělými (Erkulwater, 2012: 210). To zahrnuje skutečnosti, že jsou pracovně i rezidenčně mobilní a musí si vyvinout postoj k politice v konkrétní lokalitě, kde budou déle bydlet, případně je to spojeno s vlastnictvím domu, dětmi a podobnými životními událostmi (Erkulwater, 2012: 210). To zahrnuje i sehnání trvalé práce, kde si jedinec může osvojit důležité občanské dovednosti, které budou užitečné pro jeho politickou činnost (Erkulwater, 2012: 214).

Mladí lidé často také v této životní fázi vnímají politiku jako irelevantní pro jejich současné životy. Tato skutečnost se váže k tomu, že jsou vzhledem ke své situaci odpojeni od politického světa, jelikož nemají stabilní základ pro zabývání se politikou (Quintelier, 2007: 169). Existující data naznačují, že existují rozdíly mezi mladými lidmi a jejich úmyslem jít volit a skutečnou akcí. Právě rozdíl v úmyslu a samotné skutečnosti lze

částečně vysvětlit politickými a ekonomickými podmínkami, které si jedinci uvědomí až v samotné dospělosti (Hooghe a Wilkenfeld, 2008: 164).

1.4.2 Postoje k politice

Dochází se k závěru, že již čtrnáctileté děti jsou schopny mít v tomto věku vybudované základní postoje spojené s občanstvím (Hooghe a Wilkenfeld, 2008: 166). Nehledě na to, že v tomto věku osobně nemají mnoho zkušeností s vládními institucemi, je jejich důvěra v tyto instituce dobře definovaná jako i u dospělých. Z tohoto vyplývá, že politické postoje jsou dobře vyvinuté ve věku 14 let (Hooghe a Wilkenfeld, 2008: 166).

Nízká míra politické participace může být také vedlejším produktem jejich úzkého pojetí politiky a dojmu, že politici se o jejich potřeby skutečně nezajímají (Quintelier, 2007: 169). Mladí lidé často cítí k volbám určitou apatii, za kterou částečně viní samotné politiky. Důvodem je, že dle mladých lidí není politika cílena na ně, což vede k tomu, že vnímají politiku jako jim vzdálenou oblast života (Henn et al., 2002: 175). Aby mladí lidé byli více aktivní v politice, je potřeba přeložit politiku jako proces, kterého má smysl se účastnit. Často jsou také ignorovány zájmy mladých lidí v politickém procesu (Henn et al., 2002: 176). To přispívá k faktu, že mladí lidé se často cítí méně politicky začlenění, protože dochází k tomu, že jejich obavy a problémy nejsou považovány za podstatné a nutné k řešení (O'Toole, 2003: 81). Mladí lidé mají tedy svou vlastní agendu, která se zaměřuje zejména na postmateriální problémy jako je environmentalismus či občanské svobody (Henn et al., 2002: 177). Zdá se však, že politický systém a etablované strany a politici, kteří mu dominují, společně nedokážou poskytnout podněty nezbytné k povzbuzení mladých lidí k zapojení do formální politiky (Henn a Foard, 2014: 373). Profesionální politici navíc nemají tendenci prosazovat politické otázky, které upřednostňuje současná mladá generace, která se v důsledku toho cítí relativně ignorována a marginalizována (Henn a Foard, 2014: 373). Výsledkem souhry těchto faktorů je dle realizovaného výzkumu, že nedávná zkušenost mladých lidí s jejich prvními všeobecnými volbami v roce 2010 v nich vyvolala pocit sklíčenosti a frustrace. Studie odhalila značnou averzi k formální, profesionální politice a k politickým třídám, které jsou pověřeny vedením politiky jménem mladých lidí (Henn a Foard, 2014: 373). I když často mladí lidé smýšlejí o politice pozitivně na lokální úrovni, mnozí se cítí neinformovaní a považují místní samosprávu za nedostatečně transparentní a nekomunikující s mladými lidmi (O'Toole et al., 2003: 51).

Výzkum ukázal, že mladí lidé se často zajímají a vyznají se v politických záležitostech týkajících se jejich lokální komunity (Henn et al., 2002: 177). V rámci této věkové skupiny převládá také víra v to, že po zvolení rychle ztrácí politici kontakt s lidmi (Henn et al., 2002: 178). Převládá také obecná shoda o tom, že politické strany komunikují s lidmi především v době před volbami nebo v případě, kdy se vyskytne něco důležitého, co je potřeba vykomunikovat (Henn et al., 2002: 179). Někteří jedinci také pocítují skutečnost, že v současné době nenalézají politickou stranu, která by sdílela jejich zájmy a obavy (Henn et al., 2002: 182). Mladí lidé často vnímají účast ve volbách jako základ občanství, přesto jsou často touto zkušeností zklamaní (O'Toole et al., 2003: 51). Mladí lidé také podporují myšlenky týkající se změn ve způsobu voleb, jako je například korespondenční volba (Henn et al., 2002: 184). Jsou tedy více otevření novým nekonvenčním formám politiky, které se více soustředí na lokální úroveň a bezprostřední problémy (Henn et al., 2002: 186). Mladí lidé v posledních letech upřednostňují nové nekonvenční formy politické participace jako je například demonstrace, nošení politických odznaků nebo petice (Quintelier, 2007: 176).

1.4.3 Mladí a internetový aktivismus

Jednou z těchto nových forem politické participace je internetový aktivismus. Digitální média mohou být nejdůležitější pro ty, kteří nemají přístup k formálním politickým a institucionalizovaným metodám participace (Boulianne a Theocharis, 2020: 113). Životy mladých lidí jsou formovány jejich intenzivním využíváním nových digitálních technologií způsoby, které někteří tvrdí, že nemají obdoby, a s dramatickými změnami v jejich postojích a chování (Boulianne a Theocharis, 2020: 122). Internetový aktivismus je mladými lidmi často hodnocen pozitivně, protože s sebou nese velký potenciál pro politickou participaci (Pilkington et al., 2018: 188). Digitální média také mohou hrát roli v online prostorech, ve kterých mohou občané získávat dovednosti nezbytné pro účast na občanském životě (Boulianne a Theocharis, 2020: 114). Internet je také v tomto ohledu spíše vnímán jako brána, která umožňuje lidem získávat informace a má potenciál vytvořit kriticky smýšlejícího a aktivního občana (Pilkington et al., 2018: 189). Přesto často mladí lidé vnímají i určitá rizika internetu, jako je nebezpečí, že jejich internetové diskuse uniknou k jejich zaměstnavateli a způsobí jim to problémy (Pilkington et al., 2018: 191). Zjištění naznačují, že politické užívání digitálních médií má pozitivní efekt na míru občanské a politické angažovanosti (Boulianne a Theocharis, 2020: 119-

120). Zjištění naznačují silnou korelaci mezi online a offline formami účasti v občanském a politickém životě. Zjištění poskytují silné, jednoznačné prohlášení, že online a offline formy zapojení jsou silně korelovány s tím, že mladí se zapojují v obou prostředích (Boulianne a Theocharis, 2020: 123). Výzkum také naznačuje, že internetový aktivismus je spíše zprostředkovatelem pro další politické akce. Internet tak poskytuje možnost sociálních interakcí, které formují jedincovu politickou identitu (Fullam, 2017: 419).

1.5 Influencerství

Pojem influencer pochází z anglického jazyka, konkrétně ze slova influence, což lze volně přeložit jako vliv. Influenceři na sociálních sítích jsou relativně novým konceptem (Giles a Edwards, 2018: 156). Tento termín, jak je nyní chápán v populárním diskurzu, vznikl již kolem roku 2015-2016, jak je to objasněno v článku s názvem „Meet the influencers“ na britském zpravodajském webu *The Independent* (Giles a Edwards, 2018: 156). V tomto článku jsou influenceři označováni jako nový žánr celebrit, který oslovuje zejména generaci Z a Y. Řadí se sem různé subkategorie jako jsou blogeři, modelky či trenéři (Giles a Edwards, 2018: 156). Praktici, populární média či široká veřejnost používá pojem influencer s odkazem na jednotlivce, kteří dosáhli určitého veřejného uznání (Gómez, 2019: 14). Influenceři na sociálních sítích si vytvářejí svou vlastní digitální osobnost, vytvářejí svůj vlastní obsah a budují si vlastní publikum. Musí umět na sebe a produkty, které propagují, upozornit (Gómez, 2019: 15). To vyžaduje soubor postupů, včetně toho, jak se stát značkou samy o sobě a tím se nabídnout jako jedineční jedinci s komerčním záměrem (Gómez, 2019: 15). Influenceři na sociálních sítích, kteří si budují sociální kapitál, často vystupují jako propagátoři třetích stran a mohou pomoci utvářet postoje pomocí sociálních sítí (Gómez, 2019: 15).

1.5.1 Influencerství a vliv na politickou participaci

Dostupnost sociálních médií usnadnila mladým lidem mimo politický establishment vybudovat si rozsáhlou síť následovníků a vyjádřit svůj názor na politiku (Schmuck et al., 2022: 739). Influencery je možné do jisté míry kategorizovat jako názorové vůdce, kteří jsou schopni si vybudovat úzký vztah se svými sledujícími a propagovat mezi nimi nejen značky či produkty, ale také své politické názory (Schmuck et al., 2022: 739). Influenceři mohou často lépe rozumět a být blíže realitě mladých lidí ve vztahu k jejich jazyku a vztahu k politice (Riedl et al., 2021 cit in Schmuck et al., 2022:

739). Z tohoto důvodu mohou mít influenceři vliv na politické postoje mladých lidí (Schmuck et al., 2022: 739).

Na základě výzkumu mají influenceři produkující politický obsah výrazný vliv na své sledující ve vztahu k zájmu o politiku a v důvěru v politiku (Wasike, 2023: 3122). To, že influenceři mohou podpořit zájem o politiku je prospěšné (Wasike, 2023: 3122). Jedná se také o fakt, že influenceři jsou sledováni nejvíce mladými lidmi, což může podnítit zájem o politiku mezi demografickou skupinou, která je vůči zájmu o politiku nejvíce apatická (Wasike, 2023: 3122).

Influenceři mají potenciál mít silný vliv na politickou participaci mladých lidí. Mladí lidé se mohou spojit s influencery na základě společných zájmů v ostatních oblastech jako je například móda (Harff a Schmuck, 2023: 149). Jakmile se tito influenceři začnou zabývat politikou, může být jejich angažovanost chápána jako řízená čistým zájmem bez postranních úmyslů a umožní mladým lidem lépe reagovat na politické zprávy (Harff a Schmuck, 2023: 149). Když influenceři mluví o politice, poskytují spíše rady a možnost lepší orientace v politických tématech, což je chápáno v kontrastu se zpravodajstvím, které je vnímáno jako objektivní (Harff a Schmuck, 2023: 149). Z perspektivy obyčejného člověka, který nemá formální připoutanost k politice, poskytují influenceři náhodně svým sledujícím přístup k politice a v některých případech přispívají k naverbování k politické akci (Harff a Schmuck, 2023: 149).

Z pohledu sledujících mohou influenceři sloužit jako názoroví vůdci. Koncept názorového vůdce uvádí ve své knize Katz, Lazarsfeld a Roper „*Personal influence: The part played by people in the flow of mass communications*“ (2017), kde uvádí, že informace mohou být předávány názorovými vůdci nebo z hromadných sdělovacích prostředků. Lazarsfeld přichází s konceptem dvoustupňové komunikace, jejíž hlavní idea vychází z předpokladu, že myšlenky často proudí z rádia nebo z tisku k názorovým vůdcům a od nich k méně aktivním vrstvám obyvatelstva (Katz et al., 2017: 31-32). Všechny mezilidské vztahy jsou potenciální sítě komunikace a názorového vůdce lze považovat za člena skupiny, který hraje klíčovou roli v komunikaci (Katz et al., 2017: 31-32). Influenceři reprezentují určité hodnoty a mají velký počet sledujících stejně jako názoroví vůdci (Schmuck et al., 2022: 740). Z pohledu sledujících slouží influenceři jako názoroví vůdci, a to také v ohledu zjednodušení a redukce informací. Influenceři podávají komplexní složitá témata ve formě, která je mnohem více srozumitelná (Leißner et al., 2014: 991).

Sledování influencerů vydávajících politický obsah může vést k vyšší online i offline politické participaci (Harff a Schmuck, 2023: 155). Také byl zjištěn vztah mezi zjednodušováním politického obsahu influencerů a zvýšenou politickou efektivitou jejich sledujících. Zjednodušené vysvětlení politických procesů může usnadnit mladým lidem přístup k politice (Harff a Schmuck, 2023: 157). Obecné vystavení influencerům je asociováno s nižší politickou offline i online participací, což je možné vysvětlit tím, že influenceři se obecně soustředí na zábavný obsah. Nicméně, pokud sledující vnímají obsah influencerů jako politicky soustředěný, mohou influenceři poskytnout svým sledujícím neformální cestu k politice, ke které by měli obtíže se dostat (Harff a Schmuck, 2023: 158). Tento fakt podporuje myšlenku, že význam politických témat v obsahu influencerů určuje, zda je ovlivněno vnitřní politické zapojení mladých lidí (Harff a Schmuck, 2023: 158). Zjištění také naznačuje, že influenceři mohou být cennými zdroji politických informací pro mladé lidi a že mohou zvyšovat vnitřní politickou efektivitu svých sledujících mimo vliv jiných, tradičnějších forem využívání politických informací (Harff a Schmuck, 2023: 158). Zjištění mimo jiné ukazuje, že sledování influencerů, kteří zvyšují povědomí o politických tématech jako jsou volby, může vysvětlit online participaci mimo vliv zavedených prediktorů, jako je například užívání tradičních politických médií nebo obecně používání sociálních médií (Dekoninck a Schmuck, 2022: 465). Influenceři, kteří nejsou experty z oblasti politiky, ale sporadicky prolínají svůj obvyklý obsah s politickým, mohou mít mobilizační efekt na politickou účast svých sledujících během volební kampaně (Dekoninck a Schmuck, 2022: 466). Sledování influencerů, kteří zvyšují povědomí o tématech souvisejících s příčinami jako je životní prostředí, je asociováno s vyšším pro-environmentálním chováním v průběhu času (Dekoninck a Schmuck, 2022: 466). To může souviset s faktem, že influenceři mohou motivovat své sledující ke změně jejich chování tím, že vytváří pocit posílení a posílení vlastní účinnosti (Dekoninck a Schmuck, 2022: 466).

2. Praktická část

2.1 Metodologie

V rámci této diplomové práce se zaměřuji na cesty mladých lidí, které je vedou k různým formám politické participace, zda mají influenceři vliv na politickou participaci a také jak respondenti prožívají současné politické dění. Zvolila jsem kvalitativní

metodologii, protože poskytuje možnost hlubokého porozumění zkoumaných jevů i z hlediska participantů a jejich chování (Hennink et al., 2011: 10). V rámci kvalitativního výzkumu mohou účastníci konstruovat různé důvody, které se skrývají za jejich politickou účastí. Tato metodologie umožňuje odhalit kauzalitu jednotlivých procesů, jelikož jsou časově uspořádány (Maxwell, 2012: 656-658). Jedná se tedy o případovou studii, která se zabývá hloubkovým porozuměním konkrétní instance sociálního jevu (Babbie, 2007: 298). Kvalitativní metodologii jsem také zvolila na základě jejího malého zastoupení ve výzkumu v rámci studia politické participace. Touto cestou se snažím obohatit dosavadní poznatky o kvalitativní data, která mohou přinést hlubší porozumění zkoumaného jevu. V nadcházejících podkapitolách uvedu jednotlivé kroky výzkumu, etické otázky a samotné výsledky analýzy získaných dat.

2.1.1 Výzkumné otázky a cíl výzkumu

Cílem této diplomové práce je zjistit, jaké cesty vedou mladé lidi k politické participaci, jakých forem se účastní, zda existuje určitý vliv influencerů na participaci respondentů a také prožívají současnou politickou situaci v ČR. Zaměření na mladou skupinu respondentů jsem zvolila z toho důvodu, že mladí lidé se tradičně vyznačují nejnižší účastí na politických aktivitách ze všech věkových skupin. Přesto v posledních dvou volbách do Poslanecké sněmovny došlo k nárůstu poměrů mladých voličů (Prokop et al., 2021: 7).

Mezi výzkumné otázky a podotázky patří:

1. Jaké cesty vedou respondenty k různým formám politické participace?
 - a. Jakých forem politické participace se účastnili?
2. Jaký vnímaný vliv mají influenceri na politickou participaci respondentů?
3. Jakým způsobem respondenti prožívají současné politické klima v ČR?

2.1.2 Výběr respondentů

Jelikož se v rámci výzkumu zaměřuji na mladé lidi, zvolila jsem pouze jedno kritérium výběru, a to věkovou hranici 20-27 let. Dolní věková hranice vychází z předpokladu, že se respondenti mohli účastnit voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2021, jelikož dle analýzy Prokopa et, al (2021) právě v těchto volbách se navýšil počet

mladých voličů. Dalším předpokladem bylo, že respondent měl mít možnost k participaci. Jelikož základní a nejjednodušší formou politické participace jsou volby, tak dolní věková hranice byla odpočítána právě od těchto voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2021. Usilovala jsem o heterogenní vzorek, tedy aby zde bylo zastoupení různého stupně dosaženého vzdělání a byli ve vzorku zastoupeny ženy i muži. Prostřednictvím heterogeneity vzorku mohu sledovat případné rozdíly mezi respondenty na základě jejich charakteristik. Metodu výběru jsem zvolila nejprve příležitostné vzorkování. V rámci příležitostného vzorkování jsou do výzkumu zahrnuti členové cílové populace, kteří splňují určitá praktická kritéria, jako je snadná dostupnost z hlediska geografické polohy či ochoty k účasti (Etikan et al., 2016: 2). V rámci příležitostného vzorkování bylo osloveno pět prvotních respondentů, tito respondenti byli osloveni prostřednictvím sociálních sítí. Následně jsem pokračovala metodou nabalování sněhové koule. V rámci této metody jsou od prvotních respondentů získáni další respondenti, kteří by za normálních okolností mohli být hůře dosažitelní (Babbie, 2007: 184-185). Tímto způsobem se mi podařilo získat celkem čtrnáct respondentů. Další respondenty jsem již nevyhledávala, protože jsem dosáhla při tomto počtu teoretické saturace. Tabulka č.1 zobrazuje sociodemografické charakteristiky respondentů. Dále tabulka v příloze č.2 mapuje charakteristiky respondentů dle jejich vykonávaných politických aktivit, které byly zaznamenány v průběhu sběru dat.

Tabulka č.1. Dotazovaní a jejich charakteristiky

	Respondent	Věk	Nejvyšší dosažené vzdělání	Pohlaví	Dokončený deník ANO/NE	Rozhovor ANO/NE
1.	Pavčina	24	VŠ – bakalářské	Žena	Ano	Ano
2.	Regina	22	Středoškolské s maturitou	Žena	Ne	Ano
3.	Vojtěch	25	Středoškolské s maturitou	Muž	Ano	Ano
4.	Miroslav	23	VŠ – bakalářské	Muž	Ano	Ano
5.	Ondřej	23	Středoškolské s maturitou	Muž	Ne	Ano
6.	Violeta	25	VŠ – magisterské	Žena	Ano	Ano
7.	Markéta	24	Středoškolské s maturitou	Žena	Ano	Ano
8.	Emil	26	VŠ – bakalářské	Muž	Ano	Ano
9.	Martin	23	VŠ – bakalářské	Muž	Ano	Ano
10.	Zita	24	Vyšší odborné – Dis.	Žena	Ano	Ano
11.	Eva	24	Středoškolské s maturitou	Žena	Ano	Ano
12.	Tomáš	24	VŠ – bakalářské	Muž	Ano	Ano
13.	Jiří	25	VŠ – magisterské	Muž	Ne	Ano
14.	Monika	27	VŠ – inženýrské	Žena	Ne	Ano

2.1.3 Metoda sběru dat

Metodou sběru dat byly polostrukturované hloubkové rozhovory a deníková metoda. V průběhu hloubkového rozhovoru se výzkumník snaží získat detailní pohled na zkoumaný fenomén z perspektivy dotazovaného. Podstatné jsou i vzájemné reakce výzkumníka a dotazovaného (Hennink et al., 2011: 109). Hloubkový polostrukturovaný rozhovor je vhodný pro zkoumaný sociální fenomén, protože se snaží zachytit individuální příběhy a hlasy lidí a slouží k porozumění kontextu (Hennink et al., 2011: 110). Jelikož předmětem jsou cesty mladých lidí k různým formám politické participace, je nutné hlubší porozumění zkoumaného jevu, což hloubkové polostrukturované rozhovory nabízí.

Před uskutečněním rozhovoru byl připraven „topic guide“ s okruhy otázek na témata rozhovoru. Tyto tematické okruhy byly nazvány: vztah k politice, politická participace, role informačních technologií a současná politická situace. Nejdříve jsem

realizovala pilotní rozhovor na ověření připravených otázek a odstranění případných nejasností. Při realizaci rozhovorů některé předpřipravené otázky nezazněly vůbec a další otázky vznikly jako reakce na vzájemnou interakci. Celkem bylo realizováno čtrnáct rozhovorů. Jeden rozhovor proběhl online prostřednictvím platformy Google Meet, zbylých třináct rozhovorů proběhlo prezenčně při setkání na veřejném místě nebo ve výjimečných situacích u respondenta doma. Rozhovory měly různou délku. Nejkratší rozhovor měl 15 minut a nejdelší 59 minut. Průměrná délka rozhovorů se tedy pohybovala okolo 40 minut. Všechny rozhovory byly se souhlasem nahrávány a následně přepsány. Všechny rozhovory byly realizovány v prosinci roku 2023. Jedná se o období 6. měsíců před volbami do Evropské parlamentu. V tomto období již začínají v oblasti veřejnosti různé debaty na téma voleb a volební účasti.

Druhou metodou sběru dat jsou deníky. Psaní deníků je metoda, která se využívá ke zkoumání probíhajících zážitků, nabízí možnost zkoumat sociální, psychologické a fyziologické procesy v rámci každodenních situací. Deníky uznávají důležitost kontextů, ve kterých procesy probíhají (Bolger et al., 2003: 580). Psaní deníků zachycuje každodenní zážitky a způsob, jakým lidé o daných skutečnostech uvažují. Přínosem této metody je, že umožňuje zkoumat hlášení událostí a zážitků v jejich přirozeném spontánním kontextu, poskytuje informace doplňující k tradičním metodám (Bolger et al., 2003: 580). Tato metoda byla zvolena pro získání doplňujících dat, které by hloubkový polostrukturovaný rozhovor nemusel zachytit.

Po rozhovoru následovalo zadávání deníků respondentům. Respondenti dostali zadání deníků s pokyny ve fyzické podobě, případně byly pokyny zaslány na email. Respondenti byli s pokyny přímo seznámeni. Byly zodpovězeny případné otázky k jejich vypracování. Poté byli respondenti dotázáni, zda se chtějí účastnit i druhé části výzkumu. Ve výsledku se mi podařilo získat celkem deset vypracovaných deníků, které mi byly zasílány prostřednictvím emailu v průběhu ledna, února, v jednom případně začátkem března 2024. V případě nejasností v průběhu vypracovávání byli respondenti seznámeni s tím, že se na mě mohou prostřednictvím emailu či telefonu obrátit se svými dotazy. Respondenti měli za úkol si tento deník psát po dobu jednoho měsíce s frekvencí alespoň jednoho zápisu do týdne. Rozdílný čas odevzdání některých deníků je způsoben skutečností, že někteří respondenti si začali psát deník již ode dne, kdy byl realizován rozhovor. Někteří respondenti začínali například měsíc po realizaci rozhovoru.

Respondenti měli do deníku zaznamenávat různé události týkající se politiky či politické participace a své myšlenky k těmto událostem.

2.1.4 Pokyny ke psaní deníků, které byly předány respondentům

Představení výzkumu

Cílem mé diplomové práce je zjistit, jaké cesty vedou mladé lidi k politické participaci. Chtěla bych zjistit, jakých politických aktivit se respondenti účastní, jaké cesty je k tomu vedou, roli influencerů a jakým způsobem prožívají současné politické klima v České republice. Zvolená deníková metoda umožňuje výzkumníkovi hlubší porozumění o daném jevu, jelikož deník zachycuje, jak respondenti o daných jevech uvažují.

Pokyny k vypracování deníků

Budete si psát deníky po dobu jednoho měsíce s četností zápisu alespoň 1x týdně. Tyto zápisy by měly být v chronologickém pořadí, proto pro lepší orientaci by měl zápis obsahovat datum. Zápis by měl reflektovat Vaše myšlenky a pocity ohledně Vašeho vztahu k politice, politické participaci a dění v politické aréně. Při jakékoliv nejasnosti mě neváhejte kontaktovat emailem 47820963@fsv.cuni.cz nebo po domluvě telefonicky. Všechny záznamy z deníků jsou anonymní.

Co by mělo být součástí zápisu:

- Setkali jste se v průběhu týdne s politickým obsahem na internetu, prostřednictvím influencerů či v jiných médiích (televize, noviny, ...)? Popište, jaké myšlenky či pocity to ve Vás vyvolalo.
- Zúčastnil/a jste se nějaké politické akce? Popište, čeho se tato akce týkala, jaké jste měl/a důvody k účastnění, co ve Vás tato akce vyvolávala.
- Vykonal/a jste nějakou činnost politické povahy (například sdílení politických příspěvků na sociálních sítích, podepsání petice, kontaktování politika, účast na politické akci, nošení odznáčků s politickou tematikou, ...)? Popište tuto činnost a jaký pro Vás měla význam.
- Jak vnímáte dění v české politice? Jaké pocity ve Vás vyvolává současné dění? Jak se k současnému dění stavíte?
- Sledujete nějaké influencery, kteří sdílí politický obsah? Co si o tom myslíte?

- Sdílel/a jste politický obsah na sociálních sítích? Co Vás k tomu vedlo?
- Dále zde můžete reflektovat i jiné Vaše postřehy a pocity ohledně politiky a Vaší politické činnosti, které považujete za důležité.

2.1.5 Etické otázky výzkumu

Respondenti byli obeznámeni již při oslovování s cílem a účelem výzkumu. Respondenti byli ujištěni, že rozhovor a vypracované deníky budou anonymizovány a budou sloužit pouze k vypracování mé diplomové práce. Před počátkem rozhovoru byl zajištěn informovaný souhlas s nahráváním rozhovoru a respondentům byly zodpovězeny případné dotazy k realizaci rozhovoru. Respondenti byli srozuměni s tím, že nahrávka rozhovoru bude sloužit pouze k přepisu rozhovoru, že kdykoliv je možné nahrávání a samotný rozhovor ukončit. Pokud respondenti zmínili něco, co nechtěli, aby bylo použito pro výzkum, měli možnost, aby tato skutečnost byla z rozhovoru vyškrtnuta. Pokud byla v rozhovorech zmiňována konkrétní jména blízkých osob respondentů, byla tato jména v přepisu rozhovoru zaměněna za pseudonymy. V průběhu období vypracovávání deníků měli respondenti možnost kdykoliv od této fáze výzkumu odstoupit. V rámci samotné analýzy byly použity pro označování samotných respondentů pseudonymy.

2.2 Analytická část

2.2.1 Metoda analýzy dat

Pro analýzu hloubkových polostrukturovaných rozhovorů a deníků jsem zvolila tematickou analýzu, konkrétně otevřené kódování. Pro otevřené kódování jsem využila volně dostupný nástroj pro analýzu kvalitativních dat *Taguette*. V rámci použití tohoto nástroje jsem provedla prvotní kódování, následné případné podkódy byly zaznamenány manuálně.

2.2.2 Výsledky a interpretace

2.2.2.1 Cesty k politické participaci

V této analytické části se věnuji zodpovězení první výzkumné otázky: Jaké cesty vedou respondenty k různým formám politické participace? V rámci analýzy jsem identifikovala jednotlivé kódy, které představují typologii cest k politické participaci. Je podstatné podotknout, že v některých případech se cesty k politické participaci prolínají,

tedy někteří respondenti si nenalezli cestu k politické participaci pouze skrze jednu cestu. Jedná se konkrétně o čtyři cesty: politická socializace, životní fáze, občanská povinnost a členství v občanské skupině. V rámci otevřeného kódování jsem identifikovala i další kódy, které se váží k hlubšímu pochopení cest, které si mladí lidé nalézají k politické participaci. Jedná se o kódy: diskuse s blízkými, vztah k politice, zájem o politiku a aktivní sledování politiky.

Vztah k politice

K pochopení politické participace mladých lidí je podstatné znát jejich vztah k politice. V rámci vztahu k politice lze sledovat pozitivní, negativní a neutrální vztah k současné politice. Četnost výskytu negativního vztahu je u čtyř respondentů. Negativní vztah k politice respondenti deklarovali zejména k současnému stavu politiky, kdy důvody pro jejich negativní vztah jsou zejména z hlediska projednávaných záležitostí. Aktuální záležitosti projednávané v politické aréně některé respondenty rozčilují. Může se do jisté míry jednat o vysvětlení, která se zakládají na tom, že mladí lidé mají svou vlastní agendu, která se týká jiných politických problémů než, které jsou v současné době projednávány (Henn et al., 2002: 177). Politici nemají tendence prosazovat právě ty politické otázky, které mladá generaci vnímá jako podstatné, proto se mohou cítit více ignorováni (Henn a Foard, 2014: 373).

„Momentálně mě spíš politika rozčiluje, než jako že bych to nějak vyhledávala vždycky, když zapnu televizi a vidím tam nějaký věci, co se řešej, tak mě to spíš naštvě“ (Monika, rozhovor, 28.12.2023).

Pozitivní vztah k politice má šest respondentů, kteří vnímají politiku jako nutnou součást jejich života. Pozitivní vztah je také spojen s osobním zájmem respondentů, kteří se politice věnují a vyhledávají si o ní informace.

„Definoval bych to tak, že politika je všudypřítomná a nedá se vyškrtnout a je nedílnou součástí společenského života. Tudiž bych řekl, že pozitivní ve smyslu, že se o ni rád bavím, minimálně ji rád řeším. Asi tak. Politika je nedílná součást jako lidské existence“ (Jiří, rozhovor, 13.12.2023).

„Je to oblast, která mě zajímá, baví a ji taky studuju“ (Tomáš, rozhovor, 29.11.2023).

Neutrální vztah k politice deklarovali čtyři respondenti. Neutrální hodnocení je spojeno se skutečností, že respondenti uznávají, že je potřeba se v tomto oboru do určité míry orientovat. Politika dle respondentů řeší záležitosti, ke kterým se dokáží přiklonit i nikoliv, proto k ní nemají vytvořený jednoznačný vztah.

„Ale asi takovej prostě, řekla bych asi neutrální, no. Jakoby zajímám se, jak se to nějak jako děje u nás a jak to prostě nějak je. A mám na to svůj nějaký jako názor, k čemu se přikláním, k čemu se nepřikláním. Jako celkově ten obor asi nevnímám jako čistě pozitivně nebo negativně. Prostě každej stát má nějaký svoje politické zřízení a nějaký politický systém, takže nějak to tak fungovat musí, no“ (Markéta, rozhovor, 10.12.2023).

Aktivní sledování politiky

Jedenáct respondentů deklarovalo, že sleduje politiku aktivně. Část respondentů přiznává, že se nejedná o hloubkové zkoumání politických událostí. Dle nich je podstatná alespoň povrchová znalost, která jim umožňuje mít přehled nad událostmi, které by se jich případně mohly týkat. Pouze jeden respondent uvádí, že politické dění nesleduje skoro vůbec.

„Jo, sleduju, jak to, co se děje u nás v Čechách. Ať už je to jako na vysoké úrovni, tak často sleduju tu lokální úroveň hodně ve stylu samospráv jako měst a krajů. To jako hodně. Sleduju Evropskou unii, vlastně jakým se to stáčí směrem a včera jsem sledoval nizozemský volby, takže mě vlastně zajímá i to, co se děje. Americký volby to je taková sranda docela to je moje guilty pleasure asi“ (Emil, rozhovor, 23.11.2023).

Dva respondenti popisují své sledování politiky spíše pasivně, jelikož se jedná zejména o získávání informací, které sledují ve zprávách nebo náhodně prostřednictvím internetu. I díky tomuto náhodnému sledování se v současných politických záležitostech vyznají a mohou si tak vytvořit určitý postoj k politice.

„Sleduju tak jako pasivně. Skáče to na mě. Sleduju různé věci, když je nějaký výšpluh politický tak to na mě vyskočí“ (Ondřej, rozhovor, 6.12.2023).

Zájem o politiku

Podstatným faktorem, který může hrát roli při zkoumání politické participace je zájem o politiku. Dvanáct respondentů deklarovalo, že se o politiku do určité míry zajímá. Tato skutečnost je v souladu s existujícím výzkumem, který dochází k závěru, že mladí lidé

mají zájem o politiku a často se v ní vyznají (Henn et al., 2002: 177). Nemusí se jednat o hlubkový zájem, který by se manifestoval intenzivním a každodenním vyhledáváním informací. Respondenti se zajímají do takové míry, aby byli dobře informovaní, a věděli, zda se jich nějaká konkrétní opatření týkají.

„Ano, jelikož je to součástí mojí práce primárně. Protože je to součástí mojí práce, tak se zajímat o ní musím. A protože je to prostě součástí toho, jak tady všichni fungujeme a žijeme tak, proto taky chci. Taky mám pocit, že čím jsem starší tak, tím víc vnímám, jak to vlastně ovlivňuje ten život reálně. Jakože reálně pociťuji ty reálné dopady, čím jsem starší a už jsem daňový poplatník, takže tam si myslím, že vlastně vzniká ta potřeba, že mě to do toho tlačí“ (Zita, rozhovor, 27.11.2023).

Zájem o politiku je také spojen se současnými politickými událostmi, jako jsou například prezidentské volby. Tyto události vyvolávají v respondentech zájem o politiku, protože se jedná o politickou událost, která je pro ně určitým způsobem důležitá. Někteří respondenti zmiňují, že jejich zájem je spojen s tím, že je jednoduše politika baví. Dva respondenti deklarovali, že se o politiku nezajímají.

„Zajímala jsem se o prezidentský volby, protože bylo to všude. Myslím si, že to bylo pro mě důležité. Ale jinak se o politiku v podstatě nezajímám“ (Regina, rozhovor, 2.12.2023).

Diskuse s blízkými

Socializace je proces, který probíhá celý život. Respondenti v datech z rozhovorů a deníků reflektovali, že i nyní se často věnují konverzacím ohledně politiky se svými blízkými členy rodiny i přáteli. Je to podstatné, protože tyto konverzace jejich politickou identitu nadále formují a jejich cesta k různým formám politické participace není zcela ukončená. Třináct respondentů se baví o politice se svou rodinou nebo přáteli. Ve sledovaném období na politické rozhovory poukazovali i respondenti ve svých denících. Je tedy podstatné, že respondenti o daných politických tématech diskutují. Existující poznatky naznačují, že politická diskuse s rodinou a s vrstevníky má vliv na vývoj politické identity jedince a podporuje vývoj politického smýšlení (Levinsen a Yndigegn, 2015: 77).

„Čím více jsem se za uplynulé dny začala zajímat o politické dění, tím více jsem i na toto téma začala narážet v rámci osobních konverzací, a více jsem se svými blízkými tuto problematiku řešila a probírala, jelikož mi o něco více začalo záležet na tom, co si o daných tématech myslí, a jaký k nim mají postoj“ (Markéta, deníkový záznam, 29.2.2024).

Konverzace s přáteli a blízkými navíc mohou respondenty upevňovat v jejich postojích k určitým politickým záležitostem. Samotná diskuse je podstatná i pro to, aby o různých událostech mohl jedinec uvažovat i z opozičního pohledu.

„S přáteli se určitě bavím o politice. Většinou se i shodneme. I když tam záleží, o jakých otázkách se bavíme. Třeba teď Palestinsko-Izraelský konflikt, když jsou prostě nějaký neřešitelný konflikty a něco podobného, tak je to složitější. Politika určitě tvoří velkou část konverzace. Na druhou stranu nepřikládám tomu v tom přátelství takovou váhu“ (Martin, rozhovor, 20.11.2023).

Politická socializace

První z cest, kterou jsem identifikovala v rámci analýzy, byla skrze politickou socializaci. Jedná se o socializaci prostřednictvím různých socializačních agentů. Mezi nejzásadnější agenty socializace v oblasti politiky patří rodina. Cesta k politice vlivem politické socializace byla mezi respondenty nejčtetnější. Politická socializace pomáhá vytvářet přesvědčení a názory o politickém systému, a zároveň pomáhá získat určité dovednosti, které lze pak v dospělosti uplatnit v oblasti politiky (Mishra, 2022: 66). V datech reflektovalo vliv rodiny na jejich politickou participaci a vztah k politice jako takové celkem jedenáct respondentů. Právě rodina je klíčovým socializačním agentem i v oblasti politiky (Hyman, 1959: 69). Cesty těchto respondentů byly ze základu vytvářeny tím, že se o politice rodiče se svými dětmi bavili již od raného věku. Rodiče zároveň své děti v této oblasti života edukovali. Dalším reflektovaným vlivem byla i ta skutečnost, že respondenti u svých rodičů pozorovali, že jsou politicky aktivní, zejména účastí ve volbách. Na toto zjištění také poukazuje studie, která demonstruje, že lidé, kteří mají aktivnější rodiče v oblasti politiky, jsou v dospělosti také více angažovaní (Hyman, 1959: 86-87). Respondenti si tímto způsobem vytvořili vztah k politice jako k něčemu, co je podstatné dělat a věnovat tomu svůj zájem.

„No asi jako nejvíc se to vždycky řešilo u nás doma jako u rodičů. Hodně máma s tátou se jako o politiku dost jako zajímali, nebo táta podle mě ještě jako víc, takže ten to hodně jako řešil, takže hodně jsme se jako koukali na zprávy a takhle“ (Markéta, rozhovor, 10.12.2023).

„Určitě to začalo mejma rodičema. Protože to oba byli podnikatelé, jakož to oba byli podnikatelé, tak já jsem prostě začínal a asi i skončím jako pravičák. Začalo to první můj

jako názor na politiku byl od mého otce, když jsem se ho ptal jaké je rozdíl mezi levičákem a pravičákem. A on mě to taky hezky shrnul, což samozřejmě vím, že to tak není teď už“ (Miroslav, rozhovor, 4.12.2023).

Mezi další podstatné socializační agenty patří přátelé a školní kolektiv. Ve výsledku osm respondentů zmiňovalo, že podstatnou roli pro ně hráli jejich přátelé a vrstevníci ve škole. Diskuse o politice s přáteli a vrstevníky posiluje myšlenku, že účast na tomto procesu je žádoucí (McClung, 2003: 450). Často zmiňovaným tématem byly první přímé prezidentské volby v roce 2013, které se odehrávaly především v době, kdy řada respondentů byla stále na základní škole. I nadále konverzace ohledně politiky pokračovaly ve školním prostředí. Jedná se o podstatného socializačního agenta, protože může poskytnout zcela jiný pohled na politické dění, než se kterým se respondenti setkávali například v rámci rodiny.

„(...) tak jsem brala názor svojí rodiny a svejch nějakých jako vrstevníků, prostě jako nějaký dogma a vlastně jsem k tomu nevěděla moc co jako, co za tím stojí“ (Zita, rozhovor, 27.11.2023).

„Samozřejmě, že když byly nějaké ty prezidentské volby, tak o tom jsme se na základce bavili“ (Martin, rozhovor, 20.11.2023).

Životní fáze

Druhou identifikovanou cestou k politické participaci mladých lidí v mém vzorku jsem nazvala životní fáze. Tento kód je spojen s nějakou událostí, ke které došlo v určité životní fázi životního cyklu respondentů a ovlivnilo to jejich cestu k politice. Tento kód je spojen s konceptem životního cyklu, kdy určité zkušenosti v různých oblastech společnosti mají tendenci odpovídat určitým fázím životního cyklu (Erkulwater, 2012: 200). Jedná se o to, že respondenti zmiňovali jako jejich zlomové období nabytí osmnácti let, kdy se jim cesta k politice více otevřela. Do té doby sice byli ovlivněni procesem politické socializace, ale zároveň měli v tomto období jiné zájmy, jelikož nebyli v životě samostatně ukotvení. V průběhu dospívání začali nabývat nových znalostí a zkušeností a začali se více integrovat do komunity (Quintelier, 2007: 166). Respondenti do svých osmnácti let měli omezené možnosti politické participace. Bydleli například s rodiči nebo studovali, a nemuseli řešit každodenní problémy, které jsou často svázané s různými politickými otázkami. Osm respondentů poukázvalo na roli jejich první volební zkušenosti, kdy se

začali aktivněji podílet na politice. Tito respondenti období osmnácti let označovali jako zlomové pro jejich politickou participaci. Do této doby měli respondenti pouze omezené zdroje a možnosti politické participace, které se s věkem zvyšují (Quintelier, 2007: 166). V tomto ohledu začali také vnímat větší zodpovědnost, a zároveň se začali v politické aréně více orientovat. To může souviset se skutečností, že mladí lidé s dospělostí nabývají řady sociálních a ekonomických povinností, které jsou spojené s touto životní fází (Dalton, 2013: 64).

„Asi když jsem měla jít poprvé volit, myslím si, že to jako souviselo s tím, protože jsem najednou na sobě cítila nějakou zodpovědnost. To souviselo s tím, že na mě padla vlastně ta zodpovědnost za to, že můžu o něčem rozhodnout“ (Zita, rozhovor, 27.11.2023).

„Myslím, že to začalo osmnácti, když jsem mohla jít volit. Předtím to pro mě byla španělská vesnice“ (Pavčina, rozhovor, 17.11.2023).

Další skutečností, kterou váží s cestou vlivem životních fází, je skutečnost, kdy vlivem nějaké další životní události začali politiku vnímat v jiném smyslu než doposud. Jedná se například o nástup na vysokou školu, vyvinutí jistého zájmu o politiku a začátek řešení politických otázek, které respondenti považují za podstatné. Tyto určité události jim pomohly získat určitý základ pro zabývání se politikou, který do této doby zcela neměli (Quintelier, 2007: 169).

„Začal jsem to studovat, když jsem dokončil gymnázium. Začal jsem studovat politologii a mezinárodní vztahy na vysoké škole, takže to tak nějak souvisí i se školou“ (Tomáš, rozhovor, 29.11.2023).

„Když mi bylo třeba 10 nebo 15, jako v tom období jsem měl úplně jiné zájmy. A třeba jak jsem studoval vlastně techniku, tak tam to nikdo neřešil vlastně, takže si vybavuju, že celou střední třeba to šlo i dost mimo mě. Mě to prostě nezajímalo. Třeba kdo vede ten náš stát, jak se to děje, a tak. Občas jsem viděl ty zprávy, občas jsem si jako zaregistroval nějaký jako skandál, nebo co se řeší, ale vůbec mě to nezajímalo. Věděl jsem, že máme 200 poslanců, 81 senátorů z hodin občanky. Můj vztah se vlastně změnil hodně potom, co jsem se začal odvracet od té techniky, co mi to už nedávalo jako smysl strojírenství, a to zaměření. Začal jsem jakoby hledat to, co by mě bavilo, co by mě v životě zajímalo. Zajímalo mě svět kolem nás to, jak je to tady nastavený, jak se to jako dělá, jak se vede stát,

jak to funguje. A takhle jsem se k tomu postupně dostal, takže vlastně od ničeho až k relativně dost aktivnímu členovi politiky“ (Emil, rozhovor, 23.11.2023).

Občanská povinnost

Čtyři respondenti v rozhovorech deklarovali ve spojitosti s volbami, že se jedná o formu politické participace, kterou vnímají jako jejich občanskou povinnost. Tuto nejjednodušší a základní formu politické participace vykonávají právě proto, že ji vnímají jako občanskou povinnost, kterou je potřeba vykonávat, pokud se někdo chce nějakou formou vyjadřovat k politice. Právě samotná politická participace se odvíjí od motivací a postojů. Mladí lidé mohou být motivováni na jednu stranu svým zájmem. Na druhou stranu klíčovou roli bude spíše hrát povinnost zlepšit danou situaci (Fowler a Kam, 2007: 813). Jedinci tedy věří, že jejich občanskou povinností je participace v politice, která může současnou situaci zlepšit pro sociální skupinu, se kterou se identifikují, nebo obecně zlepšit blahobytnost společnosti (Fowler a Kam, 2007: 813).

„Oni mě nemuseli dokopávat, protože věděli, že k těm volbám budu chodit sám. (...) A ten, kdo nechodí, pak by neměl do všeho žvanit. Protože se ani nepokusil ten svůj hlas někomu dát. Sice jeden hlas, ale když se podíváš pak jsou rozdíly v různých volbách, tak třeba v desítkách hlasů“ (Jiří, rozhovor, 13.12.2023).

Dále se tato cesta prolíná s cestou politické socializace, protože někteří respondenti o této povinnosti hovořili jako o něčem, co viděli vykonávat své rodiče. Proto si k politice vybudovali tuto cestu občanské povinnosti, protože od raného věku to vnímali jako činnost, kterou občan má povinnost vykonávat.

„A já jsem věděl, že až budu velký, tak taky budu chodit volit, protože je to něco, co se dělá, a co bychom měli dělat“ (Emil, rozhovor, 23.11.2023).

Členství v občanské skupině

Dva respondenti deklarovali, že byli členy nějaké občanské skupiny. Toto členství, přestože skupiny dle respondentů byly apolitické, je v jejich cestách k politické participaci také ovlivnilo. Jedná se zejména o různé aktivity a diskuse mezi členy. V této souvislosti je možné pozorovat souvislost mezi sociálním kapitálem a politickou participací ve spojitosti s dílem *Bowling alone*. Dle Putmana snižující sociální kapitál lze pozorovat na snižujícím se členstvím v občanských organizacích, které generují sociální soudržnost a důvěru. Mimo jiné přístup k různým sociálním sítím prostřednictvím členství v občanských

organizacích zvyšuje pravděpodobnost, že jedinec bude přiměn k politické účasti (Teorell, 2006: 799). V případě těchto dvou respondentů členství v této skupině, přestože je definována respondenty jako apolitická, přispělo k politickým konverzacím a k získání dovedností, které lze v rámci politiky uplatnit. Samotné členství v nějaké organizaci povzbuzuje smysl pro komunitu a tím aktivitu v lokálních záležitostech týkajících se politiky (Davidson, 1989: 123).

„Patřím do apolitický skupiny, jak se říká. Jsem angažovaný ve spolku, který není politický, ale zaměřuje se na kulturu. Je to něco, co je nad politikou vlastně, protože politika jako taková se odvíjí od kultury. Politika je v podstatě níž, protože politika jako taková řídí nynější, ale kultura řídí tu vnitřní strukturu těch lidí. Takže jsem jakoby v kulturním spolku, kterej samozřejmě smýšlí taky politicky, ale rozhodně se neangažuje“ (Ondřej, rozhovor, 6.12.2023).

V rámci této části analýzy jsem identifikovala čtyři typy cest, které vedou mladé respondenty k politické participaci. Tyto cesty se mohou v některých případech prolínat. Nejvíce četným typem, je cesta politickou socializací. Tato cesta se odvíjí od toho, jakou roli sehrávají ve vytváření vztahu k politice socializační agenti. Pokud se jedinec věnuje politickým otázkám v rámci své rodiny nebo školního kolektivu, ovlivní to jeho názor na politickou participaci. Podstatným vlivem je i nepřímý vliv, kdy jedinec u svého socializačního agenta pozoruje, že se politice věnuje a upevní tak vnímání dané činnosti jako žádoucí. Respondenti se neustále politicky socializují, jelikož jejich konverzace na téma politiky v rámci rodiny a blízkých přátel neustále pokračují a respondenti uznávají, že mají na pohled na současnou politiku vliv.

Dalším nejvíce četným typem je cesta životních fází, kterou lze navázat na koncept životního cyklu. Jedná se o cestu, která je spojena s klíčovými životními událostmi, kterými respondenti vstupují do nové životní fáze, která je spojena s novými znalostmi, zkušenostmi a povinnostmi i z hlediska politiky. Nejméně četnými typy jsou cesta občanské povinnosti a členstvím v občanské skupině. Jedinci si k dané politické činnosti vybuďovali vztah občanské povinnosti za cílem zlepšení dané situace. Vnímání činnosti jako občanské povinnosti má za důsledek, že dané chování je vnímáno jako žádoucí. Členství v občanských skupinách vede k vyššímu sociálnímu kapitálu a k větší vázanosti jedince ke komunitě ve společnosti. Mimo jiné členstvím v občanské skupině respondenti nabývali zkušeností a poznatků, které lze využít pro politickou činnost.

2.2.2.2 Mapování politických aktivit respondentů

V této části analýzy se budu věnovat výzkumné podotázce: Jakých forem politické participace se respondenti účastnili? V rámci kódování dat jsem identifikovala kódy týkající se jednotlivých forem politické participace a sledovala jsem v datech, zda respondenti deklarovali účast na těchto aktivitách někdy v minulosti. Účast na činnostech byla posuzována na základě předpokladu, že respondent někdy danou činnost vykonával. Nemusí se jednat o pravidelnou účast například na demonstracích nebo pravidelné podepisování petic. Celkovou činnost vybraných respondentů mapuje tabulka v příloze č. 2.

Všichni respondenti deklarovali, že k volbách chodí pravidelně. Účast ve volbách byla tedy nejčetnější činností v mém vzorku. Z nevolebních aktivit je nejčetnější podepisování petice, tuto činnost deklarovalo deset respondentů. Toto zjištění reflektuje výsledky šetření *EES 2021*, kde byla petice nejrozšířenější nevolební aktivitou se 14% účasti (Císař, 2023: 8). Mezi další nejvíce četné aktivity patří protestní aktivity, politický konzumerismus a sdílení politických příspěvků na sociálních sítích. To do jisté míry odpovídá předpokladu, že mladí lidé jsou více otevřeni novým nekonvenčním formám politické participace (Quintelier, 2007: 176). Protestních aktivit a politického konzumerismu se účastnilo devět respondentů. Politické příspěvky sdílelo sedm respondentů. Politika kontaktovalo v mém vzorku šest respondentů. Předměty s politickou tematikou někdy nosilo pět respondentů. Politického shromáždění/kampaně se někdy účastnili pouze tři respondenti. Ke členství v politické straně se hlásili pouze dva respondenti. Nejméně vykonávanou aktivitou je poskytování finančního daru politickým stranám, což je činnost, kterou nevykonával žádný z respondentů. Bez nároku na nějakou reprezentativitu tohoto zjištění tak struktura vykonávaných činností mých respondentů v zásadě odpovídá jejich rozložení v populaci.

Dle mapování aktivit respondentů lze také zaznamenat skutečnost, že muži ve vzorku vykonávali více politických aktivit než ženy. Tato skutečnost může odpovídat předpokladu, že existuje rozdíl mezi politickou participací mužů a žen, přestože v současné době dochází k postupnému mizení těchto rozdílů (Linek, 2013: 106). Respondenti v datech reflektovali, proč se daných aktivit účastnili. Dle dat z deníků se žádný z respondentů ve sledovaném období nezúčastnil téměř žádné politické aktivity. Jedinou výjimkou je, že někteří respondenti v denících reflektovali sdílení politických příspěvků na sociálních sítích. Je důležité znovu podotknout, že zjištění z této analýzy nejsou

reprezentativní povahy, tedy že nereflktují rozložení těchto jevů v populaci.

Volby jsou respondenty obecně chápány jako aktivita, kterou je velmi snadné vykonat. Volby jsou formou, která poskytuje podstatnou rovnost příležitostí a zdrojů mezi lidmi (Císař, 2023: 7). Jedná se o základní formu, která má podle respondentů největší sílu něco změnit, tedy je velmi politicky efektivní. Dalším argumentem je, že pokud se chce člověk vyjadřovat k politice, měl by pravidelně chodit k volbám, a tedy se na politice nějakým způsobem podílet. Volby jsou také vnímány jako občanská povinnost.

„No, jakože já cítím tu potřebu toho, že když mám možnost se vyjádřit tak, že bych se měla vyjádřit místo toho, abych pak strávila zase dalších 5 let jenom si stěžováním na to, že se mi nelíbí politická situace. Tak si myslím, že bych měla ten svůj hlas vzít a aktivně s tím něco zkusit udělat, i když je to jenom jeden hlas. Myslím si, že ten argument můj hlas nic si nezmění, protože je jenom jeden, je hloupej. Takže naopak já cítím tu potřebu tím svým jedním hlasem vyjádřit to, co si myslím“ (Violeta, rozhovor, 3.12.2023).

„K volbám budu chodit už navždy. Ten jeden den si na to vždycky najdu. Zabere to pár hodin a je to mega easy, a je to moje občanská povinnost“ (Pavčina, rozhovor, 17.11.2023).

V případě petice respondenti reflektovali, že danou petici podepisovali z důvodu, že se jednalo o téma, které je pro ně blízké. Mezi další důvod k podpisu petice patří víra v tuto formu politické participace, a také výzva ze strany sociálních sítí nebo blízké osoby. Je důležité podotknout, že respondenti podepisovali petice i v online prostředí nejenom pouze ve fyzické podobě. Tato forma i prostřednictvím internetu, který zjednodušil přístup k peticím, zahrnuje velmi nízký práh pro participaci ve vyspělých zemích (Vaughan et al., 2022: 18).

„Err, protože jsem je viděla u někoho určitě na sociálních sítích, kdo to sdílel a nějak jsem se do toho začetla. Projela jsem si pár jako věci, fotek a řekla jsem, že co mi to udělá, tak jsem to tak podepsala“ (Markéta, rozhovor, 10.12.2023).

„Čas od času něco podepíšu, ale musí to být pro mě jako hodnotově hodně důležitý“ (Emil, rozhovor, 23.11.2023).

Politický konzumerismus je mezi respondenty nejvíce spjat s osobou Andreje Babiše a firmy Agrofert. Tato forma politické participace byla vykonávána respondenty téměř ve všech případech z důvodu antipatie k osobě Andreje Babiše. Podstatné je, že tato

forma je vnímána zejména jako způsob vyjádření svého názoru a z hlediska politické efektivity není respondentům jasné, zda tato forma může něco v politice změnit.

„Takže tady to spíš sloužilo k vyjádření mého politického postoje. Nesouhlasím, co on dělá, tak jsem ho nechtěla podporovat v prodeji potravin. Nemyslím si, že by to mělo nějaký smysl, ale bylo to nějaký moje vnitřní přesvědčení, který bylo v rozporu s jeho způsobem podnikání“ (Pavčina, rozhovor, 17.11.2023).

„Ano, přestala jsem kupovat Babišovy produkty. No jako samozřejmě některým se nevyhnete, ale z většiny se snažím ty jeho produkty nekupovat, protože nechci podporovat ten jeho aglomerát“ (Violeta, rozhovor, 3.12.2023).

V rámci protestních aktivit nejvíce mezi respondenty rezonovala demonstrace Milionu chviliek v roce 2019 na Letenské pláni. Ve většině případech se jednalo o první zkušenost respondentů s touto formou politické participace. Respondenti však uznávají, že protestní formy politické participace mají spíše demonstrativní charakter a tato akce sloužila spíše k vyjádření názoru. Jelikož po své účasti nesledovali žádnou změnu, tak nepovažují tuto formu politické participace za zcela politicky efektivní.

„Tak na první Milion chviliek jsem šel, protože to bylo první Milion chviliek, a to jsem byl ještě takový mladý demokraticky smýšlející člověk. Pak už jsem vlastně chodil už z takový tradice. No vlastně ty první Milion chviliek bylo takový, že šli všichni z mých kamarádů, tak jsem šel, a potom jsme šli na pivo. Já nevím, jestli jsem si myslel, že to něco změní. Tak jsem chtěl asi vyznat nějakou svojí, že nemám rád Andreje Babiše nebo jeho vládu a přístup k věci. No ale že bych si myslel, že to něco změní, to bych si asi takový iluze tenkrát nedával“ (Ondřej, rozhovor, 6.12.2023).

Členství v politické straně deklarovali pouze dva respondenti, které si své členství spojují pouze se zájmem v rámci oblasti, kde žijí. S tím se váže i účast na politickém shromáždění nebo kampani. Ta byla u dvou respondentů spojena s jejich činností v rámci členství v politické straně, ve třetím případě se jednalo pouze o náhodnou účast.

„Err na komunální úrovni, jak jsem členem politické strany (...). Ale jako chtěl jsem se zajímat bliž o dění prostě v místě, kde žiju a tady tohle místo bylo“ (Tomáš, rozhovor, 29.11.2023).

Finanční dar politické straně neposkytl žádný respondent. Respondenti reflektovali, že často sami nemají dostatek finančních prostředků, aby přispívali ještě v tomto ohledu. Dále převládal názor, že tuto finanční pomoc strany nepotřebují a ani nezamýšlejí je touto formou podpořit.

„Ne. Jednak mám pocit, že oni mají víc peněz než já. Což je vlastně pravda. Nikdy jsem necítil tu touhu, tu potřebnost je vlastně jako podpořit jinak než třeba v debatách se svými přáteli nebo hlasem v urně, nebo nějakou jako veřejnou obhajobou těch stran. Myslím si, že jim peníze ještě dlouho posílat nebudu“ (Emil, rozhovor, 23.11.2023).

V šesti případech, kdy respondenti deklarovali kontaktování politika, se to často vázalo k místní samosprávě v místě pobytu respondentů. Jednalo se drobné záležitosti, které touto formou byly vyřešeny. Nejednalo se tedy o vysoce postavené politiky, pouze místní zastupitele nebo úředníky.

„Jo, měl jsem potřebu kontaktu politika. Třeba právě na tý komunální politice, teda na městský části, tak jako tam to vyloženě ty některý situace vyžadují, aby člověk toho politika konfrontoval, protože, to je vlastně jako hlavní způsob, jak toho člověka upozornit, že něco v nepořádku, protože přece jenom ten radní nebo zastupitel nemůže mít oči všude“ (Tomáš, rozhovor, 29.11.2023).

Nošení předmětů s politickou tematikou praktikovalo pouze pět respondentů. Jelikož se jedná o expresivní formu politické participace, důvody, které respondenti deklarovali byly zejména povahy demonstrativního vyjádření svého názoru. Respondenti, kteří tuto činnosti odmítali, vyjadřovali určité obavy o vystavení jejich politických preferencí na veřejnosti. Obávali se určitých konfliktních situací, které by mohli nastat ze strany ostatních lidí.

„Já mám pocit, že jsem spíš jako chtěla ukázat hlavně ten svůj názor. Že jsem chtěla ukázat, že já jakožto ten mladej člověk jdu k těm volbám, a že ten názor mám. Že si za ním fakt stojím, že se ho nebojím říct nahlas“ (Violeta, rozhovor, 3.12.2023)

„Ale může se najít někdo jako ti dá ránu jenom za to, že máš odznáček. To je jeden z důvodů, proč bych to nenosila. Druhý z důvodů je, že prostě to nepotřebuju“ (Eva, rozhovor, 16.12.2023).

Sdílení politických příspěvků na sociálních sítích vykonávalo sedm respondentů, Všichni respondenti se aktivně pohybují na sociálních sítích, kde nejvíce dominují platformy Facebook, X a Instagram. Respondenti tráví na internetu velké množství času, zejména na sociálních sítích. Všichni respondenti se někdy setkali s náhodnými politickými příspěvky na sociálních sítích. Samotné sdílení těchto příspěvků je ze strany respondentů vnímáno pouze jako vyjádření podpory či názoru a případného poukazu na nějaký problém za záměrem informovat své vrstevníky na sociálních sítích.

„Asi šlo hlavně o nějakou informovanost, vlastně ukázat na nějaký problém, který tady je. A vlastně tomu připoutat nějakou pozornost“ (Zita, rozhovor, 27.11.2023).

„Chtěla jsem se k tomu nějak vyjádřit, že jsem ráda, že vyhrál. Měla jsem z toho upřímnou radost, tak jsem to chtěla zasdílet“ (Pavčina, rozhovor, 17.11.2023).

Respondenti si také uvědomují sílu internetu, a reflektovali, že tato forma politické participace má velký potenciál. K tomu se váže i fakt, že všichni respondenti získávají informace o politice ze samotného internetu. Sledování tradičních médií ve vztahu k politice bylo ve vzorku respondentů minoritní. Lze tedy sledovat určitý úpadek sledování tradičního zpravodajství a zpráv v televizi či novinách u mladých lidí ve zvoleném vzorku. Jedná se zejména o nedůvěru v poskytování objektivních informací o politice v tradičních médiích. Internet je v této souvislosti vyzdvihován, protože člověk si zde informace může ověřit jednoduchým způsobem od velkého množství zdrojů.

„Tak internet vzhledem k tomu, že je to jako nejširší médium, ať už jde jako o ty internetové zprávy, nebo o možnost si to dohledat samostatně, tak jako internet je asi v tom všem jako nejlepší. Noviny, rádia a jiný, než veřejnoprávní televize můžou být do jisté míry zaujatý. Pokud nemá člověk ověřenou minulost té dané stanice nebo jiné společnosti“ (Vojtěch, rozhovor, 3.12.2023).

2.2.2.3 Vliv influencerství na politickou participaci

Tato část analýzy má za úkol odpovědět na výzkumnou otázku: Jaký vnímaný vliv mají influenceri na politickou participaci respondentů? V rámci tohoto tematického celku jsem identifikovala v datech z rozhovorů a deníků pět kódů, které jsou podstatné pro hlubší pochopení vlivu influencerů na politickou participaci ve vzorku respondentů. Jedná se o: názor na influencerství, povědomí o politických influencech, sledování influencerů, vliv influencerů na politickou participaci a influencer jako zdroj informací.

Názor na influencerství

Tento kód má ve zkoumaném vzorku respondentů čtyři dimenze. Nejvíce respondentů vnímá influencerství v negativním světle. Konkrétně se jedná o osm respondentů, kteří vnímají influencerství v negativním ohledu z hlediska, že tyto osoby by neměly vystupovat ve veřejném prostoru, protože předávají špatné hodnoty či názory. Uznávají, že se jedná o jev, který může mít na mladší část populace velký vliv, který může tyto jedince negativně ovlivnit. Zároveň je influencerství vnímáno jako fenomén, který má velký vliv na sledující.

„No jako myslím si, že někteří lidi, kteří se teďka momentálně dostávají na platformy a jsou slyšet na internetu, by to právo mít neměli. Nebo ne právo, to je moc těžký slovo. Myslím si, že by neměli být tak populární, protože si nemyslím, že ty jejich názory by měly být slyšet tak nahlas. Protože si myslím, že je ty děti adorizujou za něco, za co by je adorizovat neměly. Někdy jsou ty jejich názory dost špatné, až jako needukativní. Myslím si, že by prostě tohle nemělo bejt slyšet a rozhodně, že by to nemělo bejt slyšet u mladších. Neměli by to slyšet mladší jedinci, protože si myslím, že na ně rozhodně dají a že jsou ještě lehce ovlivnitelný. Takže nejsem úplně největší fanoušek všech influencerů. Samozřejmě netvrdím, že nejsou na českém internetu i nějaký ty správný, který přemejšlej mozem” (Violeta, rozhovor, 3.12.2023).

„Má to větší sílu, než si někteří lidi asi uvědomují u nás. A je to vcelku nebezpečná věc, pokud není nějakým způsobem kategorizována nebo označená, pokud jde o politický obsah” (Vojtěch, rozhovor, 3.12.2023).

Další dimenzí tohoto kódu bylo pozitivní vnímání fenoménu influencerství. Jedná se konkrétně pouze o dva respondenty, kteří obecně influencerství vnímají jako dobrou věc zejména z hlediska velmi stručného poskytnutí základních informací o nějakém jevu. Tato funkce je vyzdvihována z hlediska šetření času, kdy influencer dokáže svým sledujícím o konkrétním jevu poskytnout velmi rychle základní informace.

„Myslím si, že to je dobrá věc, protože přesně oni jsou schopný tam poskytnout ten kontext. Oni mají čas, oni mají prostě to dvacetiminutový video na jedno téma, nebo případně klidně nějakou sérii storiček na nějaký téma” (Zita, rozhovor, 27.11.2023).

Dva respondenti vnímají influencerství v neutrálním smyslu, tedy nemají k tomuto fenoménu vybudovaný negativní ani pozitivní vztah. Dávají ho do spojitosti s dalším jevy,

které ve společnosti existují nezávisle na nich. Nemají k nim vybudován žádný hlubší vztah ani názor.

„Myslím si, že je to pokračování určitého trendu, který započal před 130 lety. 130 lety určitého jako superstar showbiznys světa a myslím si, že je mám na to stejnej názor jako na Michala Davida nebo Karla Gotta. Prostě je to něco, co je mezi náma. Určitě je to něco, v čem ať chceš nebo nechceš, musíš participovat. Nemůžu na tom mít silnej názor; kromě toho, že je to prostě tady a že to tady zůstane na delší dobu“ (Miroslav, rozhovor, 4.12.2023).

Dva respondenti vnímají fenomén influencerství ve smíšeném pohledu. V datech silně reflektovali negativa i pozitiva influencerství. Z dat tedy vyplývá, že dva respondenti nemají zcela jednoznačně utvořený názor na influencerství a jsou si vědomi jeho pozitiv i negativ. Právě kvůli výskytu negativních i pozitivních hodnocení tohoto jevu nebylo možné u dvou respondentů jejich vztah jednoznačně zařadit.

„Určitě to lidi ovlivňuje. Myslím si zároveň, že pokud jako nějak souzní s tím politickým názorem, který prezentují, tak si myslím, že je to naprosto v pořádku. Na druhou stranu, pokud to dělají, jakože v rámci marketingu nějaké té partaje, že dostanou prachy a pak prostě říkají, jak je tohleto super, tak to si myslím, že už je jako nějaký poklesek“ (Tomáš, rozhovor, 29.11.2023).

Povědomí o politických influencerech a jejich sledování

K pochopení vlivu influencerů na politickou participaci je také důležité odhalit, zda respondenti mají povědomí o politických influencerech na internetu a zda aktivně nějakého influencera sledují. Politické influencery v tomto ohledu nazývám influencery, kteří se kdykoliv v rámci své tvorby věnovali politickým tématům. Může se jednat pouze o nárazové příspěvky i v případě období před volbami.

Celkem devět respondentů ve vzorku zná nějakého influencera, který se v rámci své tvorby někdy věnoval politicky zabarveným příspěvkům. Z těchto devíti respondentů šest přiznalo, že v průběhu svého života takového influencera někdy aktivně sledovalo. Jedná se i o respondenty, kteří samotný jev influencerství hodnotili negativně. Z tohoto důvodu nelze pozorovat jednoznačný vztah mezi kódem „názor na influencerství“ a „povědomí o politických influencerech“.

„Sledovala jsem. Teďka už sleduju jenom Kláru Jonášovou, která se k tomu taky vyjadřuje spíš jenom při volbách. Ta je velmi aktivní, protože podporuje, aby šli lidi volit a sdílí svůj politický názor. A dřív jsem sledovala Koviho, kterej si myslím, že byl dost politicky participovanej, protože mě zajímaly jeho názory. Taky si myslím, že to má celkem daný v hlavě v pohodě, že dokázal ty věci dobře vysvětlit a dobře o nich mluvil, a hlavně i dost nezaulatě“ (Violeta, rozhovor, 3.12.2023).

Žádného influencera s politickými tématy nesleduje osm respondentů ve vzorku, z toho pět respondentů nezná žádného influencera, který by politický obsah publikoval. Data z deníků také demonstrují, že téměř žádný z respondentů se ve sledovaném období nesetkal s politicky zabarveným obsahem od influencera. Setkání se s politickým obsahem od influencerů ve sledovaném období reflektovali ve svém deníkovém záznamu pouze dva respondenti. To může být způsobeno skutečností, že sledované období v denících nebylo vázáno k žádné větší politické události jako jsou například volby. Jedinými událostmi, které bylo možné v době sběru dat pozorovat, byly akce jako například stávka škol a učitelů v listopadu a prosinci 2023.

„Co se týče mé aktivity na sociálních sítích, platí, co jsem řekl v rozhovoru a nesledoval jsem ani nenarazil na žádného politického influencera“ (Martin, deníkový záznam, 3.12.2023).

„ (...) kdy český gay influencer sdílel video toho, jak v ostatních zemích se slavilo po zavedení manželství pro stejnopohlavní páry a psal, že doufá, že tu radost bude moct brzy zažít sám“ (Violeta, deníkový záznam, 28.2.2024).

Vliv influencera na politickou participaci

V rámci výzkumu se snažím zjistit jaký vnímaný vliv mají influenceři na politickou participaci. V průběhu rozhovorů jsem se respondentů dotazovala, zda by je za nějakých okolností mohl influencer přesvědčit k jakékoli politické aktivitě, případně zda influencer měl vliv na jejich participaci v nějakém ohledu již v minulosti. Tento fakt také respondenti mohli reflektovat v deníku.

Dle získaných dat jedenáct respondentů vliv influencera na jakoukoliv jejich politickou participaci odmítá. Některé důvody pocházejí již ze samotného postoje k influencerství, které vnímají negativně. Jelikož někteří respondenti hodnotili svůj postoj k samotnému fenoménu influencerství negativně, tak se na základě toho nedají influencerzy

přesvědčit. Lze tedy pozorovat určitý vztah mezi kódem „vztah k influencerství“ a „vliv na politickou participaci“.

„Ne, já se jim snažím naopak vyhýbat. Nevím proč, ale v některých ohledech mi činnost influencerů přijde naprosto pokrytecká. Přijde mi, jako kdyby kázali vodu a pili víno. Nevím, jestli je to jenom můj osobní pocit, nebo no, je to asi určitě můj osobní pocit, protože nevěřím, že by to byly tak všichni. Já nevím třeba takový Kovi jo. Je to jako influencer. Má stejný názor jako já. Já ho znám, viděl jsem se s ním, bavil jsem se s ním. Ale že bych koukal na jeho videa, že by mě jako zajímalo, že by to, co říká mě mělo přesvědčit to ne“ (Emil, rozhovor, 23.11.2023).

Dalším argumentem u respondentů odmítající vliv influencera na jejich politickou participaci byla skutečnost, že respondenti věří, že mají ucelené vlastní názory ohledně politických témat. I u respondentů, kteří nevnímají influencerství zcela negativně převládal názor, že by je influencer v tomto ohledu nedokázal přesvědčit, pokud by to nerezonovalo s jejich vlastními hodnotami a přesvědčeními.

„Já myslím, že asi ne. V tomhle tom si myslím, že už jako ten svůj názor mám asi dost jako ukotven. Takže si nemyslím, že by mě asi nějaký influencer jako dokázal přesvědčit na něco úplně opačného, nebo abych jako někam šla. Jako kdyby to bylo něco fakt za dobrou věc a přišlo by mi to jako fajn, a to ale nemyslím si, že bych byla takhle akční, čistě jako na doporučení influencera“ (Markéta, rozhovor, 10.12.2023).

„Kdyby byl fakt jako můj oblíbenec, tak bych se koukla na to, co on propaguje třeba nějakou tu stávku. Když bych se s tím prostě neztotožnila, tak bych tam prostě nešla. Asi by mě prostě neuměl donutit, když bych nechtěla“ (Pavčina, rozhovor, 17.11.2023).

Pouze dva respondenti v datech reflektovali skutečnost, že by je influencer k politické akci mohl přesvědčit. V těchto dvou případech se jedná o zcela odlišné důvody, kdy u jednoho respondenta by se jeho politická akce odvíjela od zúčastnění jeho bližších přátel. Nejedná se tedy o reflektování již působícího vlivu. Respondenti pouze zohledňují, co by se muselo stát, aby v tomto ohledu na ně influencer mohl mít vliv.

„Asi když bych nějakého sledoval, tak na tu stávku by mě dokázal přesvědčit, ale muselo by to být v tom směru, že by tam šli i další moji přátelé než vyloženě, že bych tam šel jen tak“ (Martin, rozhovor, 20.11.2023).

„Asi určitě. Pokud by to bylo dobrý téma, o kterém já nic nevím a zjistil bych si, že třeba ten problém existuje nebo tak, asi určitě“ (Jiří, rozhovor, 13.12.2023).

Jeden respondent přiznal vliv influencera pouze za určitých podmínek. Kdy by se jeho vliv na participaci odvíjel od společných postojů a názorů, tedy o určitou identifikaci s influencerem. Influencer by v této souvislosti mohl být považován za názorového vůdce. Jedná se o skutečnost, která umožňuje influencerovi navázat spojení s jeho sledujícími na základě společných zájmů, což pomáhá sledujícím vnímat influencera a jeho zájem o politiku jako čistý bez postranních úmyslů (Harff a Schmuck, 2023: 149). Dále se by se daný vliv odvíjel i od toho, v jakém ohledu by ho influencer směřoval.

„Ohledně toho, abych šla volit jednoho určitého člověka asi taky úplně ne jako. Samozřejmě bych si vyslechla jeho názor, ale nevím, jestli bych ho úplně brala v potaz. Ohledně té demonstrace asi jo, když by samozřejmě to muselo jako souhlasit s mejma názorama a postoji. Takže když bych jako třeba jako řekla OK, ona tam jde taky, jak bych mohla jít taky. Ale to je tak všechno asi tak. No, ale samozřejmě museli bychom mít stejný postoje a názory. Jakože kdyby teďka řekla, abych šla na Václavák demonstrovat proti vládě SPOLU a Fialovi, tak to bych úplně jako nešla. Naopak si myslím, že bych možná i toho dotyčného přestala sledovat, protože bych nesouhlasila s jejíma názorama a vytočilo by mě to“ (Violeta, rozhovor, 3.12.2023).

Ve výsledku lze konstatovat, že influenceři mají pouze malý vliv na politickou participaci vybraných respondentů. Poznatky z této analýzy zcela nepodporují již existující zjištění, že influenceři mohou mít mobilizační efekt na politickou participaci a podněcovat tak své sledující k akci či určitému chování (Dekoninck a Schmuck, 2022: 466). Mimo jiné sledování influencerů produkujících politicky zabarvený obsah v případě zvolených respondentů nevede k vyšší online i offline politické participaci. Což je tedy v rozporu se zjištěními, která hlásí, že sledování těchto influencerů má do jisté míry vést k větší participaci v online i v offline prostředí (Harff a Schmuck, 2023: 155).

Influencer jako zdroj informací

Posledním kódem, který jsem identifikovala v tomto tematickém okruhu je „influencer jako zdroj informací“. Influenceři byli respondenty často identifikováni jako zdroj informací pro řadu lidí ve společnosti. Respondenti v tomto ohledu v datech reflektovali, jak influencersy z hlediska objektivnosti a korektnosti informací vnímají.

Z hlediska podávání informací vnímají pozitivně influencery pouze čtyři respondenti. Hlavním argumentem je, že influenceři mohou podat informace ve zjednodušené formě. Lidé takto mohou získat základní informace velmi jednoduchou a rychlou cestou. Toto zjištění je v souladu s existujícím výzkumem, kdy influenceři jako názoroví vůdci hrají důležitou roli z pohledu předávání informací, které jsou pro sledující více stravitelné, jelikož jsou podávány ve zjednodušené a srozumitelné formě (Leißner et al., 2014: 991).

„Myslím si, že hlavně tím, jak zjednodušují a předávají ty informace. Jo třeba teďka naposledy, když začal konflikt Izrael Palestina, tak jsem prostě koukala vyloženě na videa, že jsem si je cíleně vyhledávala, abych jako by se líp zorientovala, protože je to pro mě lepší než číst kvanta textu a ve chvíli, kdy je to nějak nestranně podaný, tak si myslím, že je to nejlepší nástroj, jak si na něco udělat názor. A pak si to sama můžu dohledat. Vnímám to prostě jako nějaký základ, na kterým si vlastně můžu postavit to hledání svých informací. Že prostě tím nekončím, ale jdu a hledám si informace o tom, co mě zajímá. Ale je to pro mě nějaký dobrý základ“ (Zita, rozhovor, 27.11.2023).

„(...) bylo spíš o tom, že se jednalo o zkondenzovanou verzi toho, co se vlastně všechno v politice odehrálo u nás za poslední vždycky tejdny, nebo tak nějak. Nějakou formu ještě vtipný, nejlépe vtip jako parodie nebo tak nějak. Takže člověk, jako když se stalo něco zajímavého, tak si to přečetl, a potom si našel něco o tom, ale jinak to bylo spíš jako kondenzované informace“ (Vojtěch, rozhovor, 3.12.2023).

Osm respondentů v ohledu podávání informací nevnímají influencery jako objektivní zdroj, jelikož jsou ovlivnitelní jejich vlastními zájmy či názory. Dalším faktem je, že influenceři často nemusí být v dané oblasti dobře informovaní nebo vzdělaní. Mezi negativním hodnocením influencera jako zdroje informací a samotným názorem na influencerství jsem nenalezla jasný vztah. Pouze čtyři respondenti, kteří hodnotili fenomén influencerství negativně, zároveň považují influencera jako nevhodný zdroj informací.

„Pobavit, a přitom možná chytit nějakou kousek ty informace, ale spíš jako od nich stejně nikdy nedostaneš. Od médií dostaneš biased informaci a od těch influencerů dostaneš super biased informaci, takže je to jako spíš jako, jak si ten jeden influencer nad tím přemejšlí. Občas je zajímavý třeba i vidět názory lidí, který si myslí, že s tebou mají stejný názory, a vidět, jak na určitou věc mají názory odlišný, i když jakoby souhlasí ten nej“ (Miroslav, rozhovor, 4.12.2023).

„Nebo si taky myslím, že spousta z nich nemají vůbec základní informace o tom, jak to funguje, jaký jsou pravidla a zákony. Tudíž si myslím, že neumí předat tu objektivní pravdu“ (Pavčina, rozhovor, 17.11.2023).

Dva respondenti z hlediska podávání informací reflektovali roli influencerů z pozitivních i negativních hledisek. V obou případech bylo reflektováno, že influencer hraje důležitou roli při dostávání určitého tématu do povědomí veřejnosti. Respondent Tomáš uznává roli influencerů ve zvedání zájmu o určité téma, ale také reflektuje, že influencer nemůže sloužit jako legitimní zdroj informací. Zde lze sledovat spojitost mezi názorem na influencerství, kde Tomáš hodnotil influencerství smíšeně, tedy z negativních i pozitivních hledisek. Stejný způsob hodnocení lze pozorovat i v případě, kdy má influencer sloužit jako zdroj informací.

„Myslím si, že můžou sloužit jako zdroj zvedání zájmu o nějaký konkrétní téma. Ale nemyslím si, že jsou legitimním zdrojem informací“ (Tomáš, rozhovor, 29.11.2023).

V této části analýzy jsem zodpověděla druhou výzkumnou otázku. Analýza demonstruje, že influenceréři nemají téměř žádný vliv na politickou participaci mladých lidí ve vybraném vzorku respondentů. Toto zjištění zcela neodpovídá poznatkům z výzkumu, který realizoval Harff a Schmuck v roce 2023. Tato skutečnost může souviset s tím, že respondenti vnímají převážně fenomén influencerství negativně. Většina respondentů ve vzorku má povědomí o existenci influencerů, kteří vydávají obsah s politickou tematikou, přesto je ve většině případech nesledují. Nepovažují influenceréře za dostatečně objektivní a vzdělané v politice. Avšak někteří uznávají influencerství jako prospěšné v tom ohledu, že dokáže zviditelnit důležitá témata a poskytnout zjednodušené informace. Toto zjištění však není reprezentativní povahy, jelikož neodpovídá v rozložení jevu v populaci.

2.2.2.4 Prožívání současné politické situace

V této části analýzy se věnuji zodpovězení poslední výzkumné otázky: Jakým způsobem respondenti prožívají současné politické klima v ČR? K zodpovězení této otázky jsem v datech z rozhovorů a deníků identifikovala následující kódy: hodnocení současné situace, pocity ze současné situace, vedení k politické akci, angažovanost lidí ve společnosti, problém v komunikaci vlády, korespondenční volba, volební průzkumy a politické spektrum. Tyto kódy slouží k hlubšímu pochopení zkoumaného jevu.

Hodnocení současné politické situace

V rámci kódu hodnocení současné politické situace jsem identifikovala tři podkódy, které se váží k tomu, jak danou situaci respondenti hodnotí. Negativně současnou situaci hodnotí šest respondentů. Toto negativní hodnocení se nejčastěji váže k tomu, že respondenti hodnotí současné kroky vlády jako rozporuplné či nedostatečné k současným krizím.

„Jestli mám vynechat sprostý slova, tak nebudu říkat asi nic. Já nevím, já si myslím že to je jeden velký chaos. Že pravá ruka neví, co dělá ta levá. A že spíš jako si myslím, že nás vracejí jako zpátky jako s důchodama jako se vším tak nějak. Myslím si, že se máme hůř, než jsme se měli třeba před pěti lety. Všechno tady roste a inflace jako prase. Myslím si, že jako tohle není jako úplně šťastná vláda. Myslím si, že tahle vláda měla taky snad jediný program, proto jsem ji snad asi ani nevolila. Jejich hlavní program byl „Odstraňte Babiše z politiky“. Hlavní program ani nebylo, jak pomoci těm lidem“ (Monika, rozhovor, 28.12.2023).

Dalším podstatným faktorem je, že současní politici a jejich opatření působí na respondenty tak, že rozdělují společnost. Toto hodnocení není spojeno pouze s obdobím, kdy byly realizovány rozhovory. Někteří respondenti své nespokojení se současnou politickou situací reflektovali také v denících.

„To jsou poměrně negativní věci. Neřeší to vláda asi moc dobře, když to dělá rozruchy mezi všema“ (Regina, rozhovor, 2.12.2023).

„Znovu bych napsal že ‘Momentální dění v CZ politice vnímám a asi budu vnímat stejně. Cirkus’ ale tentokrát je to opravdu odporné“ (Miroslav, deníkový záznam, 26.12.2023).

Pozitivně současnou situaci hodnotí pouze tři respondenti. Ve všech třech případech se pozitivní hodnocení současné politické situace váže k důvodům spojeným s opatřeními, které vláda dělá. Přestože respondenti některá opatření nehodnotí kladně, uznávají důvody, proč jsou v současné situaci nutná. Respondenti mimo jiné v této souvislosti uznávají, že současná politická scéna to neměla jednoduché vzhledem ke světovým událostem jako byla pandemie COVID-19 či válka na Ukrajině. Vzhledem k těmto výzvám se podle tří respondentů současná vláda zachovala nejlépe jak mohla.

„Já, když jako to vezmu zcela úplně jako z mého pohledu, tak co se týká jako složení, tak za mě asi jsem jako spokojená. A přijde mi, že prostě teďka holt musíme žehlit problémy z minulosti a holt prostě se kvůli tomu musíme trochu jako každé asi uskromnit. No přijde mi, že prostě, co se týká státního dluhu, tak ten je obrovskéj. A přece jako nechcem bejt země, která bude do konce svých dnů jako zadlužená. Tím, aby my jsme ten státní dluh nějak zkrouhli, tak holt musíme prostě dělat nějaké opatření k tomu. Těm lidem se tu asi nebude úplně skvěle teďka žít, protože se musej udělat nějaké ty opatření, ale tím my prostě můžeme udělat v uvozovkách službu státu a pomáhat osekávat ten strašnej dluh, co tu je. Takže aby my jsme jednoho dne mohli bejt prostě země, která nemá státní dluh, tak prostě holt si podle mě, jako myslím si, že prostě jsou jako někdy nutné takovéhle kroky. Prostě nemůžeme rozdávat lidem peníze z toho, co nemáme a co si půjčujeme. Jo, když na to prostě nemáme, tak to dělat nemůžeme, takže to tak nějak“ (Markéta, rozhovor, 10.12.2023).

Třetí podkód v rámci této kategorie jsem nazvala „diskuse“. Do této kategorie jsem zahrнула hodnocení, ze kterých není patrné, ke kterému pólu hodnocení se respondenti přiklánějí. Spíše diskutují správné a nesprávné kroky, které v současné době byly realizovány a snaží se je ohodnotit. V rámci podkódu takto odpovídalo pět respondentů. Respondenti se snaží k současné situaci stavět, co nejvíce objektivně, proto nemají jasně definované hodnocení. Dále se tato skutečnost váže i k tomu, že respondenti přiznali, že nejsou v některých opatřeních dostatečně edukováni, ale věří vládě, že tyto kroky jsou nutné.

„Já se k tomu stavím tak, že něco udělali správně a něco udělali špatně. Určitě třeba nesouhlasím s nominací všech ministrů. Obecně vzato mohlo být hůř. A současná vláda to má fakt těžký. Inflace v celým západním světě, po Covidu, válka na Ukrajině, válka v Izraeli a Palestině, tak jako to jsou obrovský výzvy, to si lidé neuvědomují. Třeba ta energetická krize, která přišla s Ukrajinou je obrovská“ (Jiří, rozhovor, 13.12.2023).

Pocity ze současné politické situace

Respondenti vyjadřovali také své emoce ohledně současné situace. Pocity jsem tematicky rozdělila na negativní a neutrální. Poměr výskytu jednotlivých skupin pocitů je rozdělen na šest negativních a osm neutrálních. V datech jsem tedy nezaznamenala vyjádření pocitů, které by jednoznačně implikovaly pozitivní vnímání současné situace.

Negativní pocity spojené se současnou situací deklarovalo šest respondentů. Mezi těmito respondenty jsou čtyři, kteří zároveň současnou situaci hodnotili negativně. Lze tedy pozorovat vztah mezi negativním hodnocením současné situace a pocity ze současné situace. Důvody jsou spojené s nejistou budoucností, bezmocí něco změnit a pocitem nevyslyšení potřeb. Může se jednat o fakt, že současná vláda se často zabývá otázkami, které jsou aktuálně pro respondenty méně podstatné, jako byla například projednávaná důchodová reforma. Jelikož se současně jedná o vzdálená témata, může to vyvolávat v respondentech pocity nejistoty. Četnou skutečností v této negativní souvislosti respondenti také uváděli činnost politické strany ANO.

„Smutek. Když vidím ty jakoby volební průzkumy, tak já se tomu nedivím, že 35 % má ANO a zbytek 15 % jsou ostatní. Ti lidé něco potřebují, a ta vláda to nedává. Spíš je to takový smutný, že vím, že se to naváží zas na druhou stranu a bude to zase jiný. Jak kdyby nerozuměli lidem mi přijde občas. Což je zase škoda, protože to v těch lidech vyvolává pocity, že je nikdo neslyší, že vlastně nemají žádné politické pravomoci v tom životě. Sune nás to zase někam trochu jinam, kam se mi to nelíbí. Takže hlavně smutek, ani ne zlost, ani ne frustrace. Spíš takový povzdech, no“ (Emil, rozhovor, 23.11.2023).

„Že nějak nevím, kdy bude líp. Pociťuju jako, že ta situace je spíš teda horší. Občas takový frustrace, že s tím stejně nic nemůžeš udělat. Stejně tam nemáš, koho jiného zvolit. Když zvolíš někoho jiného tak to může být ještě horší“ (Monika, rozhovor, 28.12.2023).

V rámci tohoto kódu převládají pocity neutrální. Jedná se o tvrzení, která nejsou jednoznačně laděna pozitivně či negativně. Respondenti v rámci vyjádření pocitů u této kategorie hovořili velice odevzdaně až v některých případech nezúčastněně. Ve většině případů současná situace nechává respondenty chladnými ve spojitosti s jejich pocity. Vysvětlení lze nalézt ve skutečnosti, že mladí lidé často pociťují větší apatičnost vůči politice a mají o politice menší povědomí (Quintelier, 2007: 165).

„Já jsem v tomhle tom nihilistický. Já si myslím, že do politiky emoce nepatří. Vždycky je lepší se na to dívat objektivně. Takže o těch pocitech v politice bych moc nemluvil“ (Martin, rozhovor, 20.11.2023).

„Asi jako pocity, že se to zvládne. Rozhodně to nevyvolává hněv ani to nevyvolává radost. Ale je to těžká doba, která se přečká“ (Jiří, rozhovor, 13.12.2023).

Vedení k politické akci

V rámci výzkumu jsem se respondentů dotazovala, zda je současná politická situace vedla k nějaké politické akci. Mohlo se jednat o jakékoliv aktivity spojené s politikou, např. demonstrace, sdílení příspěvků atd. V rámci analýzy jsem zjistila, že žádný z respondentů nebyl současnou situací veden k politické akci. Důvody, které k tomuto tvrzení vedly, vycházejí částečně již z předešlé části analýzy. Část respondentů nevnímá současné problémy tak intenzivně, že by je situace donutila participovat. Dalším důvodem je odevzdanost, kterou respondenti k současné situaci cítí. Poslední deklarovaný důvod je, že v současné době respondenti nemají na takové větší akce čas, což může souviset s problémem životního cyklu.

„Nevidím problémy v těch věcech, co vláda dělá, tak aby mě to donutilo jít do ulice“ (Jiří, rozhovor, 13.12.2023).

„Akci asi ne. Já jsem ve škole nebo v práci, takže já jako nikam moc nechodím. Jak už jsem říkala, nemám potřebu někde jako vykřikovat, někde svoje nějaký jako názory“ (Eva, rozhovor, 16.12.2023).

Angažovanost lidí ve společnosti

V průběhu analýzy jsem v datech identifikovala kód týkající se toho, jak respondenti vnímají angažovanost lidí ve společnosti ve vztahu k současné situaci. Převládá hodnocení, kdy téměř všichni reflektují, že současná situace může mít vliv na to, že se politická angažovanost občanů může zvýšit. Někteří respondenti reflektovali obě možnosti. Tedy že se politická angažovanost lidí ve společnosti může zvýšit i snížit. Současná situace může dle respondentů vyvolat pocit v lidech, který je povede k většímu zájmu o politiku a k politické akci. Na druhou stranu uznávají, že současná situace může mít i opačný efekt, že povede k politickému nezájmu, který bude výsledkem pocitu beznaděje a šance něco změnit.

„Může i nemusí. Jako myslím si, že na jednu stranu může vyvolávat ta situace naštvání a tím pádem zvyšovat nějaký zájem nebo angažovanost o politiku. Na druhou stranu, tak i ta situace může vyvolávat frustraci, a tím pádem jako demobilizovat to voličstvo“ (Tomáš).

„Současná politická situace určitě. Rozhodně to nebude kvůli důchodovým reformám a kvůli tomu, že na školách nedostávají učitelé dostatečně moc peněz. To ne, bude to současná politická krize, která vlastně už dávno je, a to je prostě krize, že v Evropě se

prostě lidi už přestávají mít dobře, a jsme nonstop bombardováni a stresováni médiema. Takže myslím si, že k nějaký jakoby vlně změn určitě vede. Kam se bude ta vlna změn odehrávat, je jako čistě na nás. No, ale myslím si, že jo, že lidi jsou nepříjemně jako podráždění tady tím vším, co se děje a už jsou unavený. Hlavně už je to hodně nebaví, už chtějí mít klid“ (Ondřej).

Problém v komunikaci vlády

V rámci analýzy rozhovorů a deníků jsem identifikovala kód, který reflektuje způsob komunikace vlády. Celkem pět respondentů se k tomuto tématu v datech vyjadřovalo. Všichni tito respondenti vnímají, že největší problém současné vlády je problém v komunikaci. Jedná se o komunikování jednotlivých kroků či opatření s veřejností. Zjištění lze vysvětlit tím, že dle dostupného výzkumu mladí lidé často vnímají politické strany tak, že po svém zvolení politici ztrácejí spojení s lidmi (Henn et al., 2002: 178).

„Ale jedna věc je tady pro mě, která mě jako štve, která mi vadí, kterou cítím. A to je špatná komunikace vlády těch opatření. Oni udělají třeba dobrý věci, ale oni to neumí prodat. Oni to neumějí vysvětlit těm lidem, oni se neumějí pochválit a ukázat, co udělali dobře. A to je chyba, to je chyba a říkám to už 2 roky. Říkají to úplně všichni. Nejenom politologové a experti, říkají to prostě už jako i obyčejní lidé. Myslím si, že na to doplatí. To není špatná věc, která by se mě přímo dotýkala, to je špatná věc pro ně. Pro mě je to spíš takové smutné v tom, že sami sebe podkopávají. Mají dobrý nápady, pořád jim věřím, i když tam najdu věci, který se mi nelíbí. Tohle dělají špatně a doplatí na to“ (Emil).

Někteří respondenti se v této souvislosti vyjadřovali i ve vztahu ke vzájemné komunikaci mezi politiky v průběhu oficiálních setkání a jednáních. Pokud by tedy současná vláda lépe komunikovala na obou úrovních, tak by dle respondentů současné klima ve společnosti bylo více přívětivé. Respondenti v datech reflektovali, že komunikace současné vlády s veřejností není tak intenzivní jako v předvolebním období. Což je v souladu s dosavadním zjištěním, že mladí lidé se shodnou na tom, že nejvíce politické strany komunikují s veřejností v předvolebním období nebo v případě nějaké naléhavé události (Henn et al., 2002: 179).

„Projednávala se korespondenční volba a on tam bude 11 hodin bezduše tlachat, aniž by jeho projev měl jakoukoliv výpovědní hodnotu“ (Eva, deníkový záznam, 22.1.2024).

„To, jaké výplody někteří politici stvořili během svých momentek u pultíků byly občas vydatnější než komentáře na Novinky.cz, takže nemám ani chuť je vypisovat. Naštěstí se staly terčem vtipů na sociálních sítích, takže se tomu člověk občas aspoň může zasmát“ (Vojtěch, deníkový záznam, 28.2.2024).

Korespondenční volba

V denících respondenti často poukazovali na skutečnost, že by uvítali zavedení korespondenční volby. Tuto skutečnost deklarovali tři respondenti. Jedná se o záležitost, kterou vnímají jako podstatnou v rámci modernizace státu, a proto podstatnou inovaci, kterou je důležité zavést i v České republice. Tato skutečnost potvrzuje již dosavadní zjištění, že mladí lidé jsou více otevření novým formám politické participace a politiky, jako je například právě korespondenční volba (Henn et al., 2002: 186).

„A poslanci se dnes sešli a budou probírat možnosti korespondenční volby pro Čechy v zahraničí. Nechápu, proč jsou poslanci ANO a SPD proti. Doopravdy mi uniká, co je na tom za tak veliký problém a proč nechtějí modernizovat. Jsme zaseklý v době kámen a nikam se nehýbeme“ (Violeta, deníkový záznam, 16.1.2024).

„Dalším tématem, které jsem zaznamenal je korespondenční volba – 63 hodin trvalo než taková banální věc, která má minimální potencionální negativní vlivy na kohokoliv, a přesto se zde najdou strany jako ANO a SPD, které budou již z principu tuto, dnes již všude kolem nás zavedenou praktiku, bojkotovat ze strachu, že zahraniční preference Čechů nejsou namířeny k jejich podpoře“ (Vojtěch, deníkový záznam, 26.1.2024).

Volební průzkumy

Častým tématem, které se vyskytovalo v denících byly volební průzkumy. Respondenti zde upozorňovali na jejich výsledky, které často vnímali jako nepřilíš překvapivé a nepříznivé pro jejich politickou preferenci. O této skutečnosti ve svých denících hovořili čtyři respondenti. Lze zde pozorovat, že čtyři respondenti nebyli spokojeni s predikcí volebního průzkumu, kdy by volby do PS vyhrála strana ANO a za nimi by následovalo SPD. Respondenti se tedy aktivně zajímají o politiku ve sledovaném období, které se odehrávalo přibližně šest měsíců před volbami do Evropského parlamentu. Přestože se jedná o poměrně vzdálenou událost, respondenti se i v tomto období zajímají o politiku a sledují její vývoj.

„Co si teď nejsilněji vybavuji, tak je výzkum od STEMu, který přisuzuje silné politické preference ANO. To by ještě tak překvapivé nebylo, dá se očekávat, že příští volby vyhrají, ale co mě vyděsilo, tak bylo SPD na druhém místě. To jsme opravdu ve stavu, kdy současné politické vedení snížilo svou popularitu natolik, že se SPD dostalo na druhé místo? Nepředpokládám totiž, že by SPD zázračně posílilo, drží se stále kolem 10 %.“ (Emil, deníkový záznam, 27.11.2023)

„Vyšli nové volební preference. Vyhrává strana ANO, a to o dost. Nechápu, jak může mít opět takhle velké volební preference, poté co jejich hlava, blahorečený Andrej Babiš, byl tahán skrz soudy a jasně nevede jinou politiku než očerňování. Sice chápu, že se na tom momentálně máme všichni ekonomicky poměrně hůře než předtím, a to bude jeden z důvodů proč ho chtějí lidé opět volit, tedy alespoň podle nově používané hlášky „za Babiše bylo líp“, ale nemyslím si, že to „líp“ kdokoliv ucítí, protože to všechno půjde ještě více do háje a bude se to pak muset znovu zachraňovat s tím, že tentokrát to bude moct mít ještě horší následky. Jsem ráda, že komunisti by se opět nedostali do vlády, ale děsí mě postup SPD“ (Violeta, deníkový záznam, 20.2.2024).

Politické spektrum

Kód politické spektrum jsem zaznamenala u dvou respondentů, kteří reflektují současné uspořádání politických stran. Toto uspořádání je podle nich velmi problematické, jelikož způsob, kterým současné uspořádání vnímají nemůže efektivně odrážet zájmy a potřeby společnosti. Jeden respondent vnímá současnou politickou scénu tak, že zde proti sobě stojí dvě levice. Druhého respondenta jsem do této kategorie zařadila, protože tvrdí, že v současné době nemá v politické aréně své zastoupení. Žádná z politických stran nereflektuje jeho zájmy a s žádnou stranou se neidentifikuje. Tato skutečnost souvisí s faktem, že dominující politické strany prosazují otázky, které nejsou cíleny na mladé voliče, proto nereflektují jejich zájmy a potřeby (Henn a Foard, 2014: 373).

„A to je, to jsou levičáci pro mě úplní socialisti jako zvedat daně, prostě socialistické. Na druhý straně bysme měli mít pravicovou stranu, ale máme tam jenom další levičáky, což je pro mě úplně iritující, že prostě my máme na jedné straně levicovou vládu, a na druhé straně máme levicovou vládu, no. Vždycky se říkalo, že jo, že právě se našetří, a levice to potom utratí. A byl to takovej ten hezkej balanc, že vlastně pravice vždycky byla ta neoblíbená“ (Miroslav, rozhovor, 4.12.2023).

„Hmm, já jsem tak odtážítejtady k tomu politickému uskupení. A to, že jako nemám žádný zastoupení v žádné politické straně“ (Ondřej, rozhovor, 6.12.2023).

V této části analýzy jsem se věnovala zodpovězení třetí výzkumné otázky: Jakým způsobem respondenti prožívají současné politické klima v ČR? Mladí lidé současnou politickou situaci prožívají převážně s chladným klidem, jelikož v nich ve většině případů nevyvolává silné negativní či pozitivní emoce. Přestože převládá negativní hodnocení současné situace v politické aréně, respondenti jsou se situací smířeni. Negativní hodnocení ze strany respondentů je možné částečně vysvětlit nedostatečnou komunikací ze strany představitelů politických stran. Část respondentů hodnotí současnou situaci v neutrální smyslu, jelikož diskutuje správné i špatné kroky vlády, a jsou si vědomi, že vláda musela podniknout i některé nepopulární kroky ke zlepšení současné situace. Respondenti své prožívání a hodnocení současné situace váží i k celosvětovým událostem, které ovlivňují život v České republice. Přestože současná situace žádného z respondentů nepřivedla k politické akci, převládá ve vzorku respondentů víra, že současná situace může řadu lidí ve společnosti přimět k nějaké politické činnosti. Respondenti si také uvědomují, že vyostřenost současné situace může mít z hlediska angažovanosti i opačný efekt, tedy povede k politickému nezájmu lidí ve společnosti. Analýza také demonstrovala, že mladí lidé jsou otevřeni novým formám politické participace. Někteří respondenti také reflektují problém zastoupení politických stran na politickém spektru, které dle nich neodpovídá zcela potřebám společnosti a mladých lidí. Respondenti také nejsou spokojeni s výsledky volebních průzkumů.

Diskuse

Tato diplomová práce zodpověděla na výzkumné otázky. Zjištění výzkumné otázky týkající se cest respondentů k politické participaci poukazují na vliv politické socializace a životního cyklu na politickou participaci, jak vyplývá z existující literatury. Politická socializace umožňuje jedincům rozvíjet jejich politické názory a postoje (Mishra, 2022: 66). Stejně jako v literatuře, respondenti reflektovali klíčovou roli rodiny, přátel a případně školního kolektivu při utváření jejich vztahu k politické participaci. Jednalo se o přímou socializaci, kdy rodiče se svými dětmi o politice hovořili, ale také o nepřímou socializaci, kdy děti pozorovaly aktivitu svých rodičů (Quintelier, 2015: 3). Diskuse o politice probíhaly i mezi přáteli a školním kolektivem. Právě samotné diskuse s přáteli o politice pomáhají jedincům získat informace o účasti na politice a posílit myšlenku, že účast je žádoucí (McClung, 2003: 450).

Data také poukazují na cestu skrze životní fáze, kterou lze propojit s konceptem životního cyklu. Koncept životního cyklu vypovídá o tom, že k různým životním fázím se váží jiné životní zkušenosti (Erkulwater, 2012: 200). Ve vzorku respondentů se tato skutečnost nejvíce vázala k nabytí osmnácti let, kdy se jim otevřela cesta k základní formě politické participace, ale také nabyli nových povinností. S dospělostí a se vstupem do nových životních fází, jako je studium na vysoké škole, došlo k určitým změnám v životě respondentů. Právě tyto probíhající změny ve vzdělání, bydlišti či rodinném stavu, ke kterým dochází v rámci životního cyklu, mají dopad na politickou participaci (Erkulwater, 2012: 200). Stejně změny a dopady lze sledovat i u respondentů na základě získaných dat.

Další identifikované cesty, které vycházejí ze získaných dat, byly prostřednictvím vnímání participace jako občanské povinnosti a členství v občanské skupině. Chápání politické participace jako občanské povinnosti je podstatný motivační faktor (Linek, et al., 2017: 177). Právě vnímání občanské povinnosti jako důležité cesty k politice deklarovali respondenti zejména v případě voleb. Cestu prostřednictvím členství v občanské skupině bylo možné identifikovat pouze u dvou respondentů. Členství v občanské skupině se váže ke konceptu sociálního kapitálu, který uvádí ve své knize *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community* (2001) Robert D. Putman. V této souvislosti Putman (2001) uvádí, že lze pozorovat v americké společnosti pokles sociálního kapitálu představujícího propojení mezi jedinci. To demonstruje na poklesu členství v občanských skupinách a organizacích. A to se projevuje na snižující se politické participaci (Putman,

2001: 32). Tento koncept nelze zcela aplikovat na kontext České republiky, protože zde je zcela jiná struktura a role občanských skupin, než tomu bylo v USA. Přesto lze tento koncept alespoň částečně aplikovat i v tomto výzkumu. Jedná se o to, že členství v občanské skupině u vybraných respondentů vedlo k rozšíření sociálního kapitálu a dovedností, protože díky členství rozšířili své sociální sítě, které podporují myšlenku společenské soudržnosti a politické participace.

Další výzkumná otázka si kladla za úkol zmapovat politické aktivity, kterých se respondenti účastnili. Kromě voleb bylo nejvíce četnou aktivitou podepisování petic. Následovaly nové nekonvenční formy politických aktivit, jako je politický konzumerismus nebo demonstrace. Tato skutečnost je v souladu se zjištěním, že mladí lidé začínají více upřednostňovat tyto nekonvenční formy politické participace (Quintelier, 2007: 176).

Influencerství je rychle rozšiřující se fenomén, který oslovuje převážně mladší generace (Giles a Edwards, 2018: 156). Protože influenceři si na sociálních sítích budují sociální kapitál, je možné je kategorizovat jako názorové vůdce a mohou mít vliv na politické postoje svých sledujících (Schmuck et al., 2022: 739). Influenceři mají tak možnost podnítit zájem o politiku u mladých lidí (Wasike, 2023: 3122). Mladí lidé se tak mohou s influencery více spojit, a influenceři tak mohou mít vliv na politickou participaci (Harff a Schmuck, 2023: 149). Ve výzkumném vzorku jsem se setkala s tím, že respondenti mají převážně negativní vztah k influencerství, přestože znají nebo přímo sledují politické influencery. Respondenti ve výzkumném vzorku odmítali vliv influencerů na jakoukoliv formu politické participace. Tato zjištěná skutečnost je v rozporu s výzkumem, který realizoval Harff a Schmuck (2023). Dle výsledků tohoto výzkumu sledování influencerů, kteří se zabývají politickými tématy, může vést k vyšší offline i online politické participaci (Harff a Schmuck, 2023: 155). Přestože výsledek výzkumu této diplomové práce je v rozporu s výše zmíněným výzkumem, ve vzorku je možné pozorovat, že respondenti uznávají do jisté míry influencery jako vhodný zdroj informací. Influenceři mimo jiné mohou efektivně zvedat zájem o jistá témata, což je v souladu se zjištěním, že influenceři mohou fungovat jako cenný zdroj informací o politice (Harff a Schmuck, 2023: 158). Influenceři jsou tak schopni podat politické informace ve zjednodušené a zredukované formě (Leißner et al., 2014: 991). Jedná se o skutečnost, která byla některými respondenty vyzdvihována.

V případě poslední výzkumné otázky, která si kladla za úkol zjistit, jakým způsobem respondenti prožívají současné politické klima, lze pozorovat určité podobnosti

s výzkumy zabývajícími se postoji mladých lidí k politice. Jedná se například o to, že mladí lidé mají často pocit, že politika není na ně cílena, proto nereflexuje jejich potřeby a zájmy (Henn et al., 2002: 175). Agenda, kterou mají mladí lidé, se podle jiných výzkumů spíše soustředí na postmaterialistické problémy (Henn et al., 2002: 177). Tuto skutečnost lze pozorovat ve výzkumném vzorku například tím, že čtyři respondenti v denících reflektovali své myšlenky ohledně schvalování manželství pro všechny. Mladí lidé jsou také více otevřeni novým formám participace jako jsou korespondenční volby (Henn et al., 2002: 184). Otevřenost modernizaci politiky prostřednictvím zavedení korespondenční volby byla respondenty reflektována v rámci mého výzkumu.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jaké cesty vedou respondenty k různým formám politické participace, jakých aktivit se zúčastnili, zda mají na politickou participaci respondentů vnímaný vliv influenceři, a jak respondenti prožívají současné politické klima.

V rámci analýzy byly identifikovány čtyři cesty k politické participaci: politická socializace, životní fáze, občanská povinnost a členství v občanské skupině. Nejvíce četnou cestou k politické participaci je cesta skrze politickou socializaci. Socializační agenti, jako je rodina a vrstevníci měli deklarovaně největší vliv na politickou participaci respondentů ve výzkumu. Jednalo se zejména o diskuse s blízkými, které byly i edukační povahy. Mimo jiné významnou roli v socializačním procesu představují pozorované aktivity socializačních agentů. Jelikož respondenti viděli určitou politickou činnost ze strany rodičů, vytvořili si k ní kladný vztah. Další četnou cestou je cesta skrze životní fáze, kde klíčovou roli mělo dovršení dospělosti. Vstup do nové životní fáze vyvolal v respondentech potřebu se o politiku více zajímat, nabytí nových povinností. a s tím i potřebu zajistit určité znalosti z oblasti politiky. Nejméně četnými cestami v mém vzorku jsou cesty skrze občanskou povinnost a členství v občanských skupinách. Vnímání politické participace jako občanské povinnosti hraje největší roli v případě voleb. Respondenti si k volbám vytvořili cestu, na které lze volby vnímat jako činnost, kterou by měl každý občan vykonat. Cesta skrze členství v občanské skupině představuje zejména cestu, prostřednictvím které se respondenti v oblasti politiky mohou vzdělávat, upevňovat vazbu na komunitu a také představuje určitý mobilizační faktor. Mezi nejvíce vykonávanou nevolební aktivitu ve vzorku respondentů patří petice. Dále mezi

respondenty jsou časté nové nekonvenční formy politické participace, jako je politický konzumerismus, aktivismus na internetu nebo protestní aktivity. Nejméně vykonávané aktivity představuje finanční dar politické straně, účast na politickém shromáždění nebo členství v politické straně.

V rámci analýzy jsem zjistila, že respondenti mají převážně negativní vztah k fenoménu influencerství. Devět respondentů ve vzorku zná nějakého influencera, který část své tvorby věnoval politickým tématům. Žádný z respondentů nedeclaroval, že by influencer měl vliv na jeho politickou participaci. Tato skutečnost může vycházet z toho, že respondenti samotné influencerství hodnotili negativně. Někteří respondenti uváděli, že by za určitých podmínek mohl influencer hrát v budoucnu roli v tom, zda se nějaké formy politické participace zúčastní. V průběhu analýzy jsem identifikovala, že dle respondentů by mohli influenceri sloužit jako zdroj informací z hlediska poskytování povrchové znalosti a dostávání určitých témat do povědomí.

Jako poslední jsem chtěla zjistit, jak respondenti prožívají současné politické klima v ČR, které je dotčeno současnými světovými událostmi. Šest respondentů současné politické klima hodnotí negativně, protože se domnívá, že současná opatření a působení politiků je chaotické. Pět respondentů k hodnocení nemá jasné stanovisko, ale pouze diskutovali špatné a dobré kroky současných politiků. Z hlediska emocí současná situace nevyvolává v respondentech především žádné emoce. Většina respondentů vnímá současnou situaci s chladným klidem. Z toho vyplývá i skutečnost, že žádného respondenta současná situace nevedla k politické akci. Přesto se respondenti domnívají, že odezva společnosti může být realizována prostřednictvím politické akce lidí nebo naopak povede k většímu nezájmu o politiku ve společnosti. Tato negativa respondenti dávali za vinu zejména špatné komunikaci ze strany vlády. Respondenti také reflektovali nespokojenost s výsledky předvolebních průzkumů, a také by uvítali větší modernizaci politiky skrze korespondenční volby.

Výsledky tohoto výzkumu nesou jisté limity. Jedná se o skutečnost, že nelze výsledky tohoto výzkumu vztahovat k celé populaci. Toto omezení vyplývá ze samotné zvolené kvalitativní metodologie, která si klade za cíl hloubkové porozumění zkoumaného jevu. Další omezení lze pozorovat v časovém období, kdy byl výzkum realizován, protože toto období se neváže k nějaké větší politické akci. Jedinou blížící se událostí byly volby do Evropského parlamentu, které se měly konat za šest měsíců od konání výzkumu. Přesto tato data mohou sloužit jako základ pro další kvantitativní výzkum zabývající se politickou

participací nebo pro hlubší kvalitativní porozumění cestám a procesům, jimiž se mladí lidé k politice dostávají. V případě navazujícího výzkumu by bylo vhodné sledovat i to, jak se cesty politické participace respondentů a jejich postoje k současné situaci proměnily v čase.

Summary

The aim of this master's thesis was to investigate the paths leading respondents to various forms of political participation, the activities they engage in, how they perceive the influence of influencers on political participation and how the respondents experience the current political climate.

The analysis identified four pathways to political participation: political socialization, life stages, civic duty, and membership in a civic group. The most common path to political participation is the path through political socialization. Socialization agents such as family and peers had the greatest declared influence on the political participation of respondents in the research. This mainly involved discussions with close acquaintances, which were also educational in nature. Among other things, the observed activities of socializing agents play a significant role in the socialization process. As the respondents saw a certain political activity on the part of their parents, they developed a positive attitude towards them. The next most common path is the path through life stages, where the completion of adulthood played a key role. Entering a new phase of life caused the respondents to be more interested in politics, to acquire new responsibilities, and thereby the need to acquire certain knowledge in the field of politics. The least common paths in my sample are paths through civic duty and membership in civic groups. The perception of political participation as a civic duty plays the biggest role in the case of elections. Respondents have created a path to elections, where voting is perceived as an activity that every citizen should perform. The path through membership in a civic group represents a path through which respondents educate themselves in politics, strengthen their bond with the community, and it represents a certain mobilization factor. Among the most performed non-electoral activity in the sample of respondents is petitioning. Furthermore, new unconventional forms of political participation such as political consumerism, activism on the Internet or protest activities are frequent among the respondents. The least performed activities are a financial donation to political parties, attending political gatherings or membership in a political party.

In the analysis, I found that the respondents have a mostly negative attitude towards the influencer phenomenon. Nine respondents in the sample know an influencer who devotes part of their content to political topics. None of the respondents declared that the influencer had an influence on their political participation. This may stem from the fact

that the respondents evaluated influencer phenomenon itself negatively. Some respondents stated that under certain conditions, influencers could play a role in whether they engage in certain forms of political participation in the future. During the analysis, I identified that, according to the respondents, influencers could serve as a source of information in terms of providing superficial knowledge and bringing certain topics into awareness.

Lastly, I wanted to find out how respondents experience the current political climate in the Czech Republic, which is affected by current world events. Six respondents evaluate the current political climate negatively, because they believe that the current measures and actions of politicians are chaotic. Five respondents do not have a clear stance on the evaluation, but only discussed the bad and good actions of current politicians. In terms of emotions, the current situation does not primarily evoke any emotions in the respondents. Most respondents perceive the current situation with calmness. From this, it also follows that none of the respondents were led to political action by the current situation. However, respondents believe that the response of society could be either political action or on the contrary, will lead to greater disinterest in politics in society. Respondents attributed these negatives primarily to poor communication by the government. Respondents also reflected dissatisfaction with the results of pre-election polls and would welcome greater modernization of politics through postal voting.

The results of this research have certain limitations. One limitation is that the results of this research cannot be generalized to the entire population. This limitation arises from the chosen qualitative methodology, which aims for an in-depth understanding of the phenomenon under investigation. Another limitation can be observed in the time period when the research was conducted because this period is not tied to any major political event. The only upcoming event was the European Parliament elections, which were to be held six months after the research was conducted. However, these data can serve as a basis for further quantitative research dealing with political participation or a deeper qualitative understanding of the paths and processes through which young people come to politics. In the case of follow-up research, it would be appropriate to observe how the respondents' political participation paths and their attitudes towards the current situation have changed over time.

Seznam použité literatury

BABBIE, Earl. *The Practice of Social Research*. Belmont California: Thomson learning, 2007. ISBN-I3: 978-0-495-09325-1.

BODE, Leticia. Gateway political behaviors: The frequency and consequences of low-cost political engagement on social media. *Social Media+ Society*, 2017, 3.4: 2056305117743349.

BOLGER, Niall; DAVIS, Angelina; RAFAELI, Eshkol. Diary methods: Capturing life as it is lived. *Annual review of psychology*, 2003, 54.1: 579-616.

BOULIANNE, Shelley; THEOCHARIS, Yannis. Young people, digital media, and engagement: A meta-analysis of research. *Social science computer review*, 2020, 38.2: 111-127.

BRADY, Henry E.; VERBA, Sidney; SCHLOZMAN, Kay Lehman. Beyond SES: A resource model of political participation. *American political science review*, 1995, 89.2: 271-294.

CASQUETE, Jesus. The power of demonstrations. *Social movement studies*, 2006, 5.1: 45-60.

CICATIELLO, Lorenzo; ERCOLANO, Salvatore; GAETA, Giuseppe Lucio. Income distribution and political participation: a multilevel analysis. *Empirica*, 2015, 42: 447-479.

CÍSAŘ, Ondřej; VRÁBLÍKOVÁ, Kateřina. At the Parliament or in the Streets? Issue Composition of Contentious Politics in the Visegrad Countries. In: meeting of the American Political Science Association, San Francisco, September. 2015. p. 2-6.

CÍSAŘ, Ondřej. Jak participují občané v České republice? In: HANÁČEK, Vladimír; PAVLIČÍKOVÁ, Helena; CÍSAŘ, Ondřej; HOLUBEC, Stanislav; MÍČKA, Roman et al. *Demokracie a aktivní občanství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta, 2023, s. 5-18. ISBN 978-80-7394-996-9.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10.2021*. Online. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps?xjazyk=CZ>. [cit. 2024-01-25].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS)*. Online. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps?xjazyk=CZ>. [cit. 2024-01-25].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. *Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 12.01. – 13.01.2018*. Online. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/prez2018/pe2?xjazyk=CZ>. [cit. 2024-01-25].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. *Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 13.01. – 14.01.2023 (promítnuto usnesení NSS)*. Online. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/prez2023nss/pe?xjazyk=CZ>. [cit. 2024-01-25].

DALTON, Russell J. *Citizen politics: Public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. Cq Press, 2013.

DAVIDSON, William B.; COTTE, Patrick R. Sense of community and political participation. *Journal of community psychology*, 1989, 17.2: 119-125.

DEKONINCK, Heleen; SCHMUCK, Desiree. The mobilizing power of influencers for pro-environmental behavior intentions and political participation. *Environmental communication*, 2022, 16.4: 458-472.

DIGRAZIA, Joseph. Individual protest participation in the United States: Conventional and unconventional activism. *Social Science Quarterly*, 2014, 95.1: 111-131.

DIXON, Marc; ROSCIGNO, Vincent J. Status, networks, and social movement participation: The case of striking workers. *American Journal of sociology*, 2003, 108.6: 1292-1327.

ENDERSBY, James W.; TOWLE, Michael J. Tailgate partisanship: Political and social expression through bumper stickers. *The Social Science Journal*, 1996, 33.3: 307-319.

ERKULWATER, Jennifer L. *Political participation over the life cycle*. 2012.

ETIKAN, Ilker, et al. Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American journal of theoretical and applied statistics*, 2016, 5.1: 1-4.

FILLIEULE, Olivier. The independent psychological effects of participation in demonstrations. *Mobilization: An International Quarterly*, 2012, 17.3: 235-248.

- FOWLER, James H.; KAM, Cindy D. Beyond the self: Social identity, altruism, and political participation. *The Journal of politics*, 2007, 69.3: 813-827.
- FULLAM, Jordan. Becoming a youth activist in the internet age: a case study on social media activism and identity development. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 2017, 30.4: 406-422.
- GAUJA, Anika. a HAUTE, Emilie van. Party members and activists. London: Routledge, 2015. ISBN 1-138-71448-8. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9781315722214>.
- GERBAUDO, Paolo. Protest avatars as memetic signifiers: political profile pictures and the construction of collective identity on social media in the 2011 protest wave. *Information, Communication & Society*, 2015, 18.8: 916-929.
- GILES, David C.; EDWARDS, Lucy. Instagram and the rise of the social media 'influencer'. In: Twenty-first century celebrity: Fame in digital culture. *Emerald Publishing Limited*, 2018. p. 155-173.
- GÓMEZ, Alexandra Ruiz. Digital Fame and Fortune in the age of Social Media: A Classification of social media influencers. *aDResearch: Revista Internacional de Investigación en Comunicación*, 2019, 19: 8-29.
- HARFF, Darian; SCHMUCK, Desiree. Influencers as empowering agents? Following political influencers, internal political efficacy and participation among youth. *Political Communication*, 2023, 40.2: 147-172.
- HENN, Matt; WEINSTEIN, Mark; WRING, Dominic. A generation apart? Youth and political participation in Britain. *The British Journal of Politics & International Relations*, 2002, 4.2: 167-192.
- HENN, Matt; FOARD, Nick. Social differentiation in young people's political participation: the impact of social and educational factors on youth political engagement in Britain. *Journal of Youth Studies*, 2014, 17.3: 360-380.
- HENNINK, Monique; HUTTER, Inge a BAILEY, Ajay. *Qualitative research methods*. Thousand Oaks: Sage, 2011. ISBN 978-1-4129-2225-8.

HOOGHE, Marc; WILKENFELD, Britt. The stability of political attitudes and behaviors across adolescence and early adulthood: A comparison of survey data on adolescents and young adults in eight countries. *Journal of Youth and Adolescence*, 2008, 37: 155-167.

HYMAN, Herbert. Political socialization: A Study in the Psychology of Political Behavior. 1959. New York: *Free Press*.

HYMAN, Richard. *Strikes*. Springer, 1989. ISBN: 978-0-333-47361-0.

CHILDS, Sarah. A British gender gap? Gender and political participation. *The political quarterly*, 2004, 75.4: 422-424.

KATZ, Elihu; LAZARFELD, Paul F.; ROPER, Elmo. Personal influence: The part played by people in the flow of mass communications. *Routledge*, 2017.

KOPACHEVA, Elizaveta. How the Internet has changed participation: Exploring distinctive preconditions of online activism. 2021.

KROUPA, Aleš, et al. Odbory, zaměstnavatelé, sociální partneři—odborová organizovanost v ČR a hlavní faktory jejího vývoje. *Praha: VÚPSV*, 2004.

LA DUE LAKE, Ronald; HUCKFELDT, Robert. Social capital, social networks, and political participation. *Political psychology*, 1998, 19.3: 567-584.

LEIßNER, Laura, et al. Parasocial opinion leadership: Media personalities' influence within parasocial relations: theoretical conceptualization and preliminary results. *Publizistik*, 2014, 59: 247-267.

LEVINSEN, Klaus; YNDIGEGN, Carsten. Political discussions with family and friends: Exploring the impact of political distance. *The Sociological Review*, 2015, 63: 72-91.

LINEK, Lukáš. *Kam se ztratili voliči?: vysvětlení vývoje volební účasti v České republice v letech 1990-2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury CDK, 2013. ISBN 978-80-7325-314-1.

LINEK, Lukáš; CÍSAŘ, Ondřej; PETRÚŠEK, Ivan a VRÁBLÍKOVÁ, Kateřina. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2017. ISBN 978-80-7419-262-3.

- LINDNER, Ralf; RIEHM, Ulrich. Electronic petitions and the relationship between institutional contexts, technology and political participation. In: *Parycek P, Prosser A: Edem2008. International Conference on Electronic Democracy (Proceedings), Linz, Österreichische Computer Gesellschaft. 2008. p. 116-126.*
- MAXWELL, Joseph A. The importance of qualitative research for causal explanation in education. *Qualitative Inquiry*, 2012, 18.8: 655-661.
- MCCLURG, Scott D. Social networks and political participation: The role of social interaction in explaining political participation. *Political research quarterly*, 2003, 56.4: 449-464.
- MCFARLAND, D. A., THOMAS, R. J. (2006). Bowling young: How youth voluntary associations influence adult political participation. *American sociological review*, 71(3), 401-425.
- MISHRA, Mansi. Understanding the Conceptual Framework of Political Socialization and Social Movements with Special Reference to Social Media. Online. *ICFAI journal of international relations*. 2022, roč. 16, č. 2, s. 65-74. ISSN 0973-8509. [cit. 2024-02-07].
- NIE, Norman H.; VERBA, Sidney; KIM, Jae-on. Political participation and the life cycle. *Comparative Politics*, 1974, 6.3: 319-340.
- OSER, Jennifer; HOOGHE, Marc; MARIEN, Sofie. Is online participation distinct from offline participation? A latent class analysis of participation types and their stratification. *Political research quarterly*, 2013, 66.1: 91-101.
- O'TOOLE, Therese, et al. Tuning out or left out? Participation and non-participation among young people. *Contemporary politics*, 2003, 9.1: 45-61.
- O'TOOLE, Therese. Engaging with young people's conceptions of the political. *Children's geographies*, 2003, 1.1: 71-90.
- PASCHOU, Maria; MOGOLLÓN, Lía Durán. A comparative analysis of the motivations of youth political participation across different types of activism. *Government and Opposition*, 2022, 1-21.

PILKINGTON, Hilary.; POLLOCK, Gary. a FRANC, Renata. *Understanding Youth Participation Across Europe From Survey to Ethnography*. London: Palgrave Macmillan UK, 2018. ISBN 1-137-59007-6. Dostupné z: <https://doi.org/10.1057/978-1-137-59007-7>.

PROKOP, Daniel; KOMÁREK, Jakub a FABŠÍKOVÁ, Nina. Analýza volebního chování ve sněmovních volbách 2021. Online. *PAQ Reserach*. 2021, s. 1-40. Dostupné z: https://www.paqresearch.cz/post/analiza_volby_2021. [cit. 2024-02-17].

PUTNAM, Robert D. *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Touchstone Book, 2001.

QUINTELIER, Ellen. Differences in political participation between young and old people. *Contemporary politics*, 2007, 13.2: 165-180.

QUINTELIER, Ellen. Engaging adolescents in politics: The longitudinal effect of political socialization agents. *Youth & Society*, 2015, 47.1: 51-69.

RABUŠIC, Ladislav, MANEA, Beatrice-Elena. Ch. (2018). Hodnoty a postoje v České republice 1991–2017. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: https://evs.fss.muni.cz/media/3083086/hodnoty_2017_sazba_tisk.pdf.

REICHERT, Frank. How internal political efficacy translates political knowledge into political participation: Evidence from Germany. *Europe's journal of psychology*, 2016, 12.2: 221.

SCHMUCK, Desiree, et al. Politics—simply explained? How influencers affect youth's perceived simplification of politics, political cynicism, and political interest. *The International Journal of Press/Politics*, 2022, 27.3: 738-762.

SCHWARZER, Steve. Political socialization as the driving factor for political engagement and political participation. *presentado en el taller Advanced Techniques for Political Communication Research: Content Analysis*, 2011, 20-24.

STOLLE, Dietlind; HOOGHE, Marc; MICHELETTI, Michele. Politics in the supermarket: Political consumerism as a form of political participation. *International political science review*, 2005, 26.3: 245-269.

TEORELL, Jan. Linking social capital to political Participation: Voluntary associations and networks of recruitment in Sweden 1. *Scandinavian Political Studies*, 2003, 26.1: 49-66.

TEORELL, Jan. Political participation and three theories of democracy: A research inventory and agenda. *European Journal of Political Research*, 2006, 45.5: 787-810.

ZANI, Bruna; BARRETT, Martyn. Engaged citizens? Political participation and social engagement among youth, women, minorities, and migrants. *Human affairs*, 2012, 22.3: 273-282.

VAN BIEZEN, Ingrid; MAIR, Peter; POGUNTKE, Thomas. Going, going,... gone? The decline of party membership in contemporary Europe. *European journal of political research*, 2012, 51.1: 24-56.

VAN DETH, Jan W.. What is political participation. The international encyclopedia of political communication, 2016, 1-12. VAN DETH, Jan W. A conceptual map of political participation. *Acta politica*, 2014, 49: 349-367.

VAN DETH, Jan W. Citizenship and the civic realities of everyday life. In: *Civic education and competences for engaging citizens in democracies*. Brill, 2013. p. 9-21.

VAUGHAN, Michael, et al. The role of novel citizenship norms in signing and sharing online petitions. *Political Studies*, 2022, 00323217221078681.

VISSERS, Sara; STOLLE, Dietlind. The Internet and new modes of political participation: online versus offline participation. *Information, Communication & Society*, 2014, 17.8: 937-955.

VRÁBLÍKOVÁ, Kateřina. Politická participace a její determinanty v postkomunistických zemích. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2009, 45.05: 867-897.

WASIKE, Ben. I am an Influencer and I Approve This Message! Examining How Political Social Media Influencers Affect Political Interest, Political Trust, Political Efficacy, and Political Participation. *International Journal of Communication*, 2023, 17: 23.

Teze Diplomové práce

Jméno a příjmení studujícího: Bc. Martina Martinková
Studijní program: Sociologie, veřejnost a politika

Předpokládaný název práce: Cesty mladých lidí k politické participaci
Předpokládaný název práce v angličtině: Paths of young people to political participation

Klíčová slova: volby, participace, politika, postoje
Klíčová slova v angličtině: elections, participation, politics, attitudes

Vedoucí práce:
prof. doc. PhDr. Ondřej Císař, Ph.D.

Námět práce

V rámci diplomové práce se chci zabývat tím, jaké cesty vedou mladé lidi k politické participaci. Chtěla bych zjistit, jakých politických aktivit se respondenti účastní, jaké cesty je k tomu vedou, roli influencerů a jakým způsobem prožívají současné politické klima v České republice.

Občané svojí politickou participací realizují demokratickou vládu (Linek, Císař, Vráblíková, Petrušek, 2018: 124). Mezi politické aktivity patří volby, kontaktování politika, podepisování petic, politický konzumerismus, účast na politických shromážděních, internetový aktivismus či protest (Van Deth, 2016: 1). Podle kritéria možnosti se účastnit jsou volby základní formou participace. Tato forma participace nabízí podstatnou rovnost mezi účastníky z hlediska zdrojů a příležitostí (Císař, 2022: 3). Po zhroucení komunistických režimů došlo ke zvýšené politické participaci. Ve většině postkomunistických zemích byla volební účast v prvních svobodných volbách okolo 80 %, ale postupem času došlo ke snižování volební účasti v těchto zemích (Vráblíková, 2009: 868). Nyní dochází k postupnému nárůstu volební účasti. Dle dat Českého statistického úřadu se v některých volbách volební účast začíná navyšovat. Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017 je volební účast 60,84 % a ve volbách do PS v roce 2021 65,43 % (Volby.cz). Stejný nárůst lze pozorovat i u voleb prezidentských, kde byla účast v roce 2017 66,6 % a volby v roce 2023 hlásí účast 70,25 % (Volby.cz).

Lidé se neúčastní různých politických aktivit na základě řady kritérií. Zaprvé se jedná o nedostatek zdrojů, jako jsou peníze, dovednosti či čas. Tyto zdroje jsou ve společnosti rozděleny na základě socio-ekonomického statusu jedince. Z toho vyplývá, že

lidé s vyšším socio-ekonomickým statusem budou spíše v politických aktivitách participovat (Linek, Vráblíková, 2018: 176-177). Navíc politická participace vyplývá z motivací a postojů k politice, tedy zda lidé chápou politickou participaci jako občanskou povinnost (Linek, Vráblíková, 2018: 177). Mimo jiné hraje důležitou roli mobilizace k politické aktivitě i výzva či oslovení z blízkého okolí (Linek, et al., 2018: 177).

V řadě výzkumů je deklarována nízká politická angažovanost u mladých lidí. Ve volbách představují mladí lidé skupinu, která má často nejnižší účast. V dalších nevolebních aktivitách jako je například členství v politické straně, představují mladí lidé opět nejméně zastoupenou skupinu (Quintelier, 2007: 165). To lze vysvětlit na základě životního cyklu a generačních efektů, kdy mladí lidé většinou nemají zdroje, které akumulují v průběhu života a také, že tato skupina zastává jinou sociální roli (Quintelier, 2007: 166). Na druhou stranu řada výzkumů deklaruje vyšší účast mladých lidí v nevolebních politických aktivitách jako je například protest (Quintelier, 2007: 166). Přesto v posledních volbách do poslanecké sněmovny v České republice došlo k nárůstu účasti skupiny mladých voličů ve věku 18-34 let. Dle analýzy Prokopa, Komárka a Fabšíkové (2021) narostla volební účast této skupiny oproti roku 2017 z 52 % k deklarované účasti této skupiny na 63 % v roce 2021. Tímto se volební účast napříč věkovými skupinami téměř vyrovnala. Přesto tradičně nejvyšší volební účast deklarují starší generace, a to lidé starší 65 let. U této věkové skupiny byla deklarována účast v roce 2017 69 % a v roce 2021 72 % (Prokop, Komárek, Fabšíková, 2021).

Mladí lidé mají k politické participaci zcela odlišné důvody oproti starším skupinám. Jedná se například o rozdílné okolnosti, které mladí lidé prožívají při přechodu do dospělosti, které ovlivňují jejich vztah k politice (Paschou, Mogollón, 2022: 3). Důležitou roli hraje také politická socializace i v tom ohledu, že mladí lidé z bohatších, vzdělaných rodin s vyšším socio-ekonomickým statusem mají zdroje a zkušenosti, které jim umožňují v mládí být aktivní v dobrovolných sdruženích, což také přispívá k jejich politické aktivizaci v dospělosti (McFarland, Thomas, 2006: 403).

Rozmach sociálních médií má určitý vliv na politickou participaci, jelikož internet poskytl lidem nový způsob, jak se zapojit do politiky. Jedná se například o zapojení v internetových politických skupinách, sledování a nahrávání videí s politickou tematikou na YouTube (Dekoninck, Schmuck, 2022: 460). Novým fenoménem je influencerství. Pokud influenceři na svých kanálech diskutují politické záležitosti, pravděpodobně mohou mobilizovat své sledovatele k online politické participaci. Jako online názorový vůdci

mohou mít tímto způsobem na daných platformách značný vliv (Dekoninck, Schmuck, 2022: 460). Influenceri mohou zvýšit politickou efektivnost, pokud jsou schopni vysvětlit komplexitu politiky způsobem, kterému mladí lidé budou mnohem lépe a snadněji rozumět (Harff, Schmuck, 2023: 153). Influenceri, kteří tedy srozumitelně diskutují o politických tématech, jsou schopni přímo ovlivnit politické chování svých sledujících (Harff, Schmuck, 2023: 157). Pokud sledující vnímají obsah influencerů jako převážně zaměřený na politické dění, mohou influenceri poskytovat sledujícím neformální cestu k politice, ke které by mladí lidé za normálních okolností přístup našli pouze obtížně. To podporuje představu, že pokud influenceri na svých kanálech propagují politická témata, mohou mít silný vliv na politickou participaci mladých lidí (Harff, Schmuck, 2023: 158). Tímto způsobem představují influenceri cenný zdroj informací, který na rozdíl od tradičních zdrojů informací, může zvýšit politickou efektivnost mladých lidí (Harff, Schmuck, 2023: 157). Přesto řada výzkumů přímý vliv influencerů a sociálních sítí na politickou participaci nepodporuje.

Dle dat Evropského výzkumu hodnot se v roce 2017 velice o politiku zajímalo pouhých 10 % respondentů, menší zájem deklarovalo 38 % respondentů (Rabušic, Manea, 2018: 140). Sledování politických témat na sociálních sítích každý den je přítomno u 10 % respondentů z věkové kategorie 18-29 let (Rabušic, Manea, 2018: 144). Důvěra v sociální síť je nejvyšší u mladých lidí, kde se pohybuje na 30 % (Rabušic, Manea, 2018: 179). Právě 14 % procent respondentů z této věkové kategorie deklarovalo vysokou důvěru v poslaneckou sněmovnu, což je o 3 % více respondentů než u věkové kategorie 30-44 let. Důvěru v poslaneckou sněmovnu nemá 41 % respondentů z věkové kategorie 18-29 let (Rabušic, Manea, 2018: 168). Stejně tak je vysoce nízká důvěra zaznamenána v otázce důvěry v politické strany a vládu (Rabušic, Manea, 2018: 177-178). V rámci tohoto šetření bylo zjišťováno, zda se respondenti účastnili některých politických činností jako je bojkot, účast na neoficiální stávce, podepsání petice či účast na schválené demonstraci. Věková skupina 18-29 let se těchto aktivit účastnila nejméně ze všech věkových kategorií (Rabušic, Manea, 2018: 145-148).

Toto téma je velmi relevantní vzhledem k jeho aktuálnosti. Mnoho výzkumů se nezaměřuje na cesty mladých lidí, které vedou k jejich politické participaci. Většina dostupných výzkumů je kvantitativní povahy, které nejdou příliš do hloubky tohoto fenoménu. Příkladem je výše zmíněný výzkum hodnot. V rámci kvalitativního výzkumu bych mohla zjistit, jaké pozadí se skrývá za těmito jevy.

Použitím kvalitativní metodologie budu moci zachytit hlediska, které stojí v pozadí rozhodování jedinců ohledně politické participace, které kvantitativní přístup není schopný zachytit. Lidé přikládají různou váhu jednotlivým procesům a aspektům, které zvažují při svém rozhodování, zda se budou konkrétní formy politické participace účastnit. Kvalitativní metodologie poskytuje mimo jiné účastníkům výzkumu více prostoru se ohledně dané problematiky vyjádřit. (George, Bennett 2005: 19-20). Mohou se více věnovat procesům, které jsou pro ně podstatné a konstruovat různé důvody, které stojí za jejich volbou. Jednotlivé procesy lze takto časově uspořádat, což umožňuje také odhalení kauzality jednotlivých procesů (Maxwell, 2012: 656-658). Výzkumník se tímto způsobem nemusí dotazovat na výčet aspektů, které mohly mít vliv, jelikož účastník výzkumu má prostor pro vlastní vysvětlení jeho cest k politické participaci, rozhodovacích procesů a jevů, které stojí na pozadí (Maxwell, 2012: 656-658). Kvalitativní přístup dává možnost sledovat i emocionální reakce, které jednotlivé aspekty mohou v účastnících vyvolávat. Je možné i zaznamenat jazyk účastníků výzkumu, který používají v každodenních interakcích a při hodnocení dané situace. Tímto způsobem bych mohla obohatit dosavadní poznání o kvalitativní data, která by mohla odhalit i překvapivá zjištění, která dosud nebyla objevena. Mimo jiné mohou získaná kvalitativní data sloužit jako podklad pro budoucí výzkumy kvantitativní povahy.

Předpokládané metody zpracování

Jelikož cílem této práce je zjistit, jaké cesty si mladí lidé budují k politické participaci, zvolila bych kvalitativní přístup. Mezi mé výzkumné otázky patří:

4. Jaké cesty vedou mladé lidi k různým formám politické participace?
5. Jakou roli hrají v tomto procesu influenceri?
6. Jakým způsobem mladí lidé prožívají současné politické klima v ČR?

Metodou sběru dat by byly hloubkové polostrukturované rozhovory. K těmto rozhovorům by byla předpřipravena osnova s možnými tematickými okruhy a otázkami. Jelikož se jedná o polostrukturovaný rozhovor, bude mi umožněno klást i otázky, které mohou vyplynout z daného rozhovoru. Dále bych pro některé respondenty využila deníkovou metodu, která by mohla poskytnout zajímavá zjištění, které by rozhovory nemusely zachytit. Deníkovou metodu bych v tomto případě nejvíce vztáhla k druhé výzkumné otázce. Respondenti by zaznamenávali kontakty se politickým obsahem na internetu, zejména prostřednictvím influencerů, a jaké pocity to v nich vyvolává. Mimo

jiné mohou respondenti do deníků zaznamenávat i jiné poznatky ohledně jejich politické participace, které by se mohly být vlivem paměti při rozhovorech opomenuty. Tato metoda dovoluje zaznamenat, jakým způsobem respondenti o daných tématech uvažují. Analýza dat bude probíhat tematickou analýzou a otevřeným kódováním. Vzorek se bude pohybovat v rozmezí 12–16 respondentů ve věku 20-27 let. Dolní věková hranice vychází z předpokladu, že daní respondenti se mohli účastnit voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2021 a prezidentských voleb v roce 2023. Je to z toho důvodu, že volby v roce 2021 a 2023 zaznamenaly vysoký nárůst mladých voličů. Horní hranici věku respondentů jsem stanovila na základě předpokladu, že se chci soustředit na motivace mladých lidí. Budu usilovat o heterogenitu vzorku, tedy se budu snažit o různé zastoupení dosaženého stupně vzdělání či zastoupení mužů a žen. Heterogenita vzorku mi dává možnost sledovat rozdílnosti mezi respondenty dle jejich některých charakteristik. Také může umožnit větší a hlubší vhled do dané problematiky. Nejdříve bych zvolila příležitostný typ výběru, následně bych další respondenty oslovovala na základě metody nabalování sněhové koule. Příležitostní typ výběru jsem zvolila na základě toho, že se pohybuji ve zvolené věkové kategorii respondentů. Metoda sněhové koule mi umožní získat respondenty, kteří mají podobné sociodemografické charakteristiky jako primárně vybraní respondenti u příležitostného výběru. Tato metoda mi může zprostředkovat kontakt s respondenty, se kterými bych se za normálních okolností nesetkala.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Před realizací rozhovoru obeznámím respondenty s cílem výzkumu a jeho účelem. Dále budou informováni, že rozhovor je anonymizován. Od respondentů zajistím informovaný souhlas. Respondent bude nadále obeznámen s tím, že pokud o nějakém tématu nebude chtít mluvit, lze tuto část rozhovoru vynechat či případně rozhovor kdykoliv ukončit.

Orientační seznam literatury

1. Archon Fung. (2003). Associations and Democracy: Between Theories, Hopes, and Realities. *Annual Review of Sociology* 29: 515-539.
2. Císař, O. (2022). „*Jak participují občané v České republice?*“ Rukopis (v tisku).
3. Dalton, Russel J. 2008. *Citizen Politics. Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. Washington, DC: CQ Press.

4. Dekoninck, H., Schmuck, D. (2022). The mobilizing power of influencers for pro-environmental behavior intentions and political participation. *Environmental Communication*, 16(4), 458-472.
5. George, A. L., Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. mit Press.
6. Harff, D., Schmuck, D. (2023). Influencers as empowering agents? Following political influencers, internal political efficacy and participation among youth. *Political Communication*, 40(2), 147-172.
7. Hooghe, M., Wilkenfeld, B. (2008). The stability of political attitudes and behaviors across adolescence and early adulthood: A comparison of survey data on adolescents and young adults in eight countries. *Journal of youth and adolescence*, 37, 155-167.
8. Linek, L., Císař, O., Petrušek, I. a Vráblíková, K. (2018). *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: SLON.
9. Maxwell, J. A. (2012). The Importance of Qualitative Research for Causal Explanation in Education. *Qualitative Inquiry* [online], 18(8): 655-661, <https://doi.org/10.1177/1077800412452856>.
10. McFarland, D. A., Thomas, R. J. (2006). Bowling young: How youth voluntary associations influence adult political participation. *American sociological review*, 71(3), 401-425.
11. Paschou, M., Mogollón, L. D. (2022). A Comparative Analysis of the Motivations of Youth Political Participation across Different Types of Activism. *Government and Opposition*, 1-21.
12. Prokop, D., Komárek, J., Fabšíková N. (2021). „Analýza volebního chování ve sněmovních volbách 2021“ PAQ Reserach. Dostupné z: https://www.paqresearch.cz/post/analyza_volby_2021.
13. Putman, R. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. Simon and Schuster. New York.
14. Quintelier, E. (2007). Differences in political participation between young and old people. *Contemporary politics*, 13(2), 165-180.
15. Rabušic, L., Manea, B. C. (2018). *Hodnoty a postoje v České republice 1991–2017*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: https://evs.fss.muni.cz/media/3083086/hodnoty_2017_sazba_tisk.pdf.

16. Teorell, Jan. (2006). Political Participation and Three Theories of Democracy: A Research Inventory and Agenda. *European Journal of Political Research* 45(5): 787-810.
17. Van Deth, J. W. (2016). *What is political participation?*. In Oxford research encyclopedia of politics.
18. Vráblíková, K. (2009). *Politická participace a její determinanty v postkomunistických zemích*. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 45.05: 867-897.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Topic guide k vedení rozhovorů (tabulka)

Příloha č. 2: Politické aktivity respondentů (tabulka)

Příloha č. 1: Topic guide k vedení rozhovorů

Okruh	Dimenze	Možné otázky
Vztah k politice		Zajímáte se o politiku?
		Jaký máte vztah k politice?
		Jak jste si v průběhu života formoval/a vztah k politice?
		Bavíte se o politice s rodinou nebo přáteli?
		Sledujete dění, které se odehrává v politice?
Politická participace	Tradiční formy	Chodíte k volbám? Proč?
		Účastnil/a jste se posledních voleb?
		Účastnil/a jste se někdy politické kampaně/shromáždění?
		Byl/a jste členem politické strany?
		Kontaktoval/a jste někdy politika?
		Poskytl/a jste někdy finanční dar politické straně?
	Nekonvenční formy	Účastnil/a jste se někdy demonstrace/stávkový/protestu?
		Podepisoval/a jste někdy petici? Pokud ani, jaké jste k tomu měl/a důvody, čeho se týkala?
		Nosíte předměty s politickou tematikou?
		Přestal/a jste někdy kupovat určité zboží z politických důvodů
Role informačních technologií	Média	Jakým způsobem získáváte informace o politice?
		Jaká média sledujete ve vztahu k politickému dění?
		Jak hodnotíte tradiční média ve vztahu k politice?
	Sociální média	Používáte sociální média? Jaká?
		Setkáváte se s politickým obsahem na sociálních sítích?
		Vyhledáváte politický obsah na sociálních sítích?
		Sdílíte na sociálních sítích příspěvky s politickou tematikou?
	Influenceri	Jaký máte vztah k influencerství?
		Sledujete nějakého influencera, který zveřejňuje příspěvky s politickým podtextem?
		Myslíte si, že Vás mohl influencer k určité politické aktivitě přesvědčit?
Současná politická situace		Jak hodnotíte současnou politickou situaci?
		Jaké ve Vás vyvolává pocity?
		Vedla Vás současná situace k politické akci?

Příloha č. 2: Politické aktivity respondentů

Respondent	Volby	Členství v politické straně/hnutí	Finanční dar	Kontaktování politika	Petice	Demonstrace/stávka/protest	Politické předměty	Politický konzumerismus	Sdílení politických příspěvků	Politické shromáždění/kampaň
Pavlána	Ano	Ne	Ne	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano	Ne
Regina	Ano	Ne	Ne	Ne	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Vojtěch	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Ano	Ne	Ne
Miroslav	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ne	Ano	Ne	Ne
Ondřej	Ano	Ne	Ne	Ne	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano
Violeta	Ano	Ne	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne
Markéta	Ano	Ne	Ne	Ne	Ano	Ne	Ano	Ano	Ne	Ne
Emil	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne
Martin	Ano	Ne	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ne	Ano	Ne
Zita	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ne
Eva	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne
Tomáš	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Jiří	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano
Monika	Ano	Ne	Ne	Ne	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne